

Szőke Richárd Rajmond

Adalékok Berettyóújfalu sajtó- és választástörténetéhez – Az 1922-es helyi nemzetgyűlési választás*

Történelem és sajtó között egy olyan sajátos, ambivalens viszony áll fenn, melyet mindenképpen figyelembe kell venni a sajtótörténeti kutatások során. Egyrészt abból adódik e kapcsolat különlegessége, hogy a sajtó egyszerre kutatási terület és értékes, ám olykor megtévesztő forrásbázisa a történetírásnak,¹ másrészt a sajtótudomány központi problémakörei is visszaköszönnek az ilyen jellegű vizsgálatoknál. Egyes megközelítések szerint a sajtó feladata a közvélemény hangjának felerősítése, más vélekedések szerint pedig maga a sajtó kreálja a közvéleményt.² Jelen írás ebben a diskurzusban nem kíván részt venni, azonban a leírtakat szem előtt tartva egy olyan helytörténeti kutatás eredményeinek enged teret, melyben a sajtó- és a politikatörténet szoros kölcsönhatásban áll egymással.

A tanulmány témája két berettyóújfalui székhelyű, konkurens hetilap történetének bemutatása, párhuzamba állítva az 1922-es helyi nemzetgyűlési választásokkal. Két okból kifolyólag került ez, az egyébként országosan is jelentőségteljes politikai esemény a vizsgálat fókuszába. Egyfelől a két sajtótermék, a Bihari Újság és a Bihar Népe rövid ideig tudott egyidejűleg megjelenni, – mindössze 1921 és 1923 között – mely intervallumból kiemelkedik az 1922-es választás, hisz az átlagosnál több cikk látott napvilágot mindkét újságban ebben a témakörben. Másfelől a lapok politikai motivációiknak köszönhetően nemcsak beszámoltak a szavazásról, annak előkészületeiről, illetve következményeiről, hanem alakítói, szereplői is voltak a nemzetgyűlési mandátumért zajló megmérettetésnek.

* A tanulmány az NKA Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégiuma által támogatott „A berettyóújfalui járás Bihar vármegye egykori történetiségének feldolgozására Interdiszciplináris kutatás, tanulmányok, monográfia, konferencia megvalósítására.” című, 650132/00014 azonosító számú pályázat keretében készült.

¹ Paál 2014. 7.

² Dékány 1938. 1.

Nagyközségi sajtóélet

Bihar vármegye a trianoni döntés által meghúzott új határok következtében elvesztette területe jelentős részét, mintegy 74%-át és Nagyvárad, a térség központja, a megyeszékhely is az országhatár román térfelére került át. Az ezt követően Csonka-Bihar néven emlegetett, magyar államhatáron belül maradt terület megüresedett megyeszékhelyi pozíciójának betöltésére Berettyóújfalut választották. Indokolt volt ez azzal is, hogy Berettyóújfalu nagyközség már a századfordulót megelőző évtizedekben is tudatosan tervezte várossá válását, és komoly lépéseket tett e státusz elérésének érdekében. Bár az 1920-as évekre a település a berettyóújfalui járás székhelyeként már központi szereppel bírt a régióban, még mindig komoly hiányosságok jellemezték infrastrukturálisan, így a község csak fokozatosan, lépésről lépésre tudott egyre inkább megfelelni az új kihívásoknak.³

Az új funkciót magáénak tudó nagyközség minden igyekezete ellenére sem pótolhatta az évszázadok óta centrumként működő Nagyváradot,⁴ hiszen a Berettyóújfaluban megindult fejlődés e döntés hatására gyorsult fel,⁵ azonban az elmaradások pótlásai nem indulhattak el azonnal, mivel a trianoni békeszerződés által kialakult állapotot a helyiek is ideiglenesnek gondolták. Ilyen körülmények között vette kezdetét az úthálózat kiépítése, a villamosítás korszerűsítése, továbbá olyan intézmények alapítására kerülhetett sor, melyek nélkülözhetetlenek voltak a vármegyei közigazgatási feladatokellátására.⁶ A kulturális és politikai élet is sikeresen tartotta a lépést a község más fellendülőben lévő területeivel,⁷ illetve ez az új helyzet a sajtót is érintette, Berettyóújfalunak ezen a téren is meg kellett felelni a megváltozott körülményeknek.

A helyi hírlapírás sem a megyeszékhelyi szerep hozadéka, már a dualizmus alatt megjelentek az első kísérletek. Megállapítható, hogy az ilyen jellegű tevékenység is beilleszthető a település városi rangot megszerezni kívánó koncepciójába, bár főleg rövidéletű, lokális tematikájú lapok jellemzőek erre a korszakra

³ Bagdi 2021. 7–15.

⁴ Gyöngyösi 1996. 84.

⁵ Dúró 2014. 57.

⁶ Sándor – Török 2011. 56–57.

⁷ Bartha 2011. 58–60.

néhány kivétellel. Vass Jenő⁸ indította el 1874 végén a község első lapját Bihar megyei Községi Értesítő címen, amely csupán egy évfolyamot élt meg ezen a néven. A szerkesztőség 1875 és 1883 között Sárrét címen folytatta működését, Vass Jenő pedig 1877-ben vette át Goldstein Mór nyomdáját, amelyet „Sárrét könyv- és Műnyomdája” néven üzemeltetett tovább egészen haláláig.⁹ Ezen időszak különlegességeként megemlíthető, hogy korlátozott ideig melléklapokat is meg tudott jelentetni a Sárrét szerkesztősége, ilyen volt a főleg szépirodalmi műveket tartalmazó Falusi könyvtár és Híradó. 1899-től 1900-ig működött a településen a Sárréti Híradó, melynek munkatársai 1901-ben új sajtóvállalkozást indítottak a településen, és felvették az egykori rangos helyi lap, a Sárrét nevét. 1904 és 1909 között ugyan szüneteltették kiadását, 1909 és 1914 között átmenetileg Sárréti Újság címen jelent meg, de egészen 1918-ig fenn tudott maradni. E sajtóterméket már nemcsak a község olvasóközönségének szánták, hanem a sárréti kistáj szolgálatába állították, ezért is tudott látványos úrt hagyni maga után a megszűnést követően. Ezt az 1908 és 1909 között jelentkező Sárréti Lapok kérészetű próbálkozása sem pótolhatta annak ellenére, hogy a két lap felépítése és szerkesztői között számos átfedés volt.¹⁰

A román megszállást követően Bihar Újság néven indult el Csonka-Bihar vármegye első hetilapja a nagyközségben, majd a Bihar Népe 1921-es színrelépésével már két politikai tartalmú sajtóterméket is meg tudott jelentetni Berettyóújfalu.

1903-ban indult el, eredetileg Nagyváradon a vármegyei rendeletgyűjtemény, a Biharvármegye Hivatalos Lapja, ami a vármegyei apparátus részeként szintén Berettyóújfaluba költözött.¹¹ Eleinte a Bihar Újság adott otthont a hivatalos közleményeknek, majd 1922-től önálló kiadványként jelent meg. A kezdeti nehézségekről árulkodhat, hogy az új megyeszékhelyen szerkesztett lapszámokat

⁸ Vass Jenő 1842-ben született, középfokú tanulmányait Debrecenben végezte el. Eredetileg gyógyszerészként dolgozott, majd megnyitotta Berettyóújfalu első gyógyszerárát. Az ő szorgalmazására alakult meg 1870-ben a Sárréti Takarékpénztár, valamint megszervezte a település első óvodáját. 1883-ban hunyt el, 41 évesen tbc-fertőzés következtében. Bartha 2011. 47. Szűts-Novák 2020. 88–92.

⁹ Bagdi – Török 2021. 55–56.

¹⁰ Bartha 2010. 146–158.

¹¹ Kilián 1981. 360.

újraindított évfolyamszámozással látták el,¹² majd a 12. számtól kezdve, mintegy jelezve mind a lapkiadás, mind Bihar vármegye kontinuitását, a 20. évfolyamként folytatták a megjelentetését.

Érdeemes megemlíteni, hogy 1923 májusától a település adott otthont a Gazdasági Népiskola című országos lapnak, melyet a berettyóújfalui önálló gazdasági népiskola munkatársa, a rangos szaktekintélyként elismert Brózik Dezső¹³ szerkesztett és a Gazdasági Szaktanítók Országos Egyesületének hivatalos közlönyeként működött. A lap valójában csak a szerkesztés és a nyomtatás helyszíne által kötődött a községhez, tartalma és célközönsége nem kizárólagosan a helyi társadalomból került ki, inkább egy országos szintű szakmai publikum fórumaként tartották számon.¹⁴

Láthatjuk, hogy egy rövid ideig, 1923 májusa és novembere között a nagyközségben már négy sajtótermék tudott megjelenni. Ezt egyrészt a megyeszékhelyi jelleget erősítő két berettyóújfalui nyomda tette lehetővé,¹⁵ sajtónyomtatásra „maradék-Bihar” más településén nem állt rendelkezésre megfelelő infrastrukturális háttér. Másrészt általánosan is elmondható, hogy a „Nagy Háború” megnövelte a hírek iránti igényt,¹⁶ a választójog átmeneti kiterjesztése pedig ösztönzően hatott a potenciális hírlapfogyasztók számára.¹⁷ Demográfiai adatokból kiolvasható, hogy Csonka-Biharban a hat éven felüli lakosság 79%-a volt képes az írás-olvasásra 1920-ban,¹⁸ a helyi lapok olvasói is e körből kerülhettek ki.

¹² Biharvármegye 1922. 1.

¹³ Brózik Dezső 1884-ben született Túrócligeten. A tanítóképző és a szaktanítóképző elvégzése után, 1905-től a Községi Önálló Gazdasági Népiskola gazdasági szaktanítójaként, majd 1912-től igazgatójaként tevékenykedett. Több helyi és országos lapban publikálta gazdasági vonatkozású cikkeit, valamint tankönyvírói munkásságáról is ismert. Bartha 2011. 66.

¹⁴ Kilián 1981. 360.

¹⁵ Nyomdász-évkönyv 1923. 78.

¹⁶ Sipos 2011. 47.

¹⁷ Gyáni 2006. 192–193.

¹⁸ Bihar vármegyében ez körülbelül 127 238 főt jelentett. 1920-ban az írni-olvasni tudók országos aránya 76,4%. MSK Ús. 69. k. 15. 116–118.

Bihari Újság

Bibliográfiai adatok szerint a Bihari Újság a Nagyváradon megjelenő Biharvármegye című hetilap folytatásaként jött létre. A már román berendezkedés alatti, egykori megyeszékhelyen működő előd csak két hónapig tudott megjelenni, 1920 márciusa és májusa között, Brózik Dezső szerkesztésében.¹⁹ Jelenleg nincs tudomásunk fennmaradt példányokról, így a kutatás nem terjedhetett ki erre a keveset megélt hírlapra.

A Bihari Újság első száma 1920. május 9-én jelent meg, immár Berettyóújfaluban, Adler Béla²⁰ nyomdájában. Brózik folytatólagos szerkesztőségével indult ugyan a hetilap története, de 1920 augusztusában már Nadányi Zoltán²¹ felelt a hírlapért, aki irodalmi témájú írásokkal formálta saját képére az újság tartalmát. A költő-szerkesztő többször is hangot adott kiadványában bizonyos technikai nehézségeknek, amelyek megoldását a lap Budapestre költöztetésében látta, de az 1921 tavaszán zajló nyomdászstrájk megakadályozta ebben.²² Az 1921. augusztus 4-én megjelent számban már nem szerepelt Nadányi neve az impresszumban, helyette az újság főmunkatársát jelölték meg Szilágyi Lajos²³ pártonkívüli nemzetgyűlési képviselő, egykori katonai szaklapszerkesztő személyében, aki felelős szerkesztőként is feltűnt a sajtóproduktum alakítói között. Így a politikai tartalomban

¹⁹ Korompainé 1973. 27.

²⁰ Adler Béla 1892-ben alapított nyomdát Berettyóújfaluban, többek között itt kerültek nyomtatásra a Sárrét és Sárréti Híradó című lapok is. Korompainé 1973. 425. 1925-ben bekövetkezett halála után veje, Paszternák Dezső vette át a céget, Adler fia, József önálló nyomdát alapított Berettyóújfaluban. Kocsis 1999. 16. Neshor 2001. 69.

²¹ A bihari trubadúrként is ismert költő 1892-ben született Feketegyőrösön, 16 éves korában jelent meg első verseskönyve. Dolgozott a Nagyvárad és a Tavasz című lapoknál, valamint Budapestre költözése után a Pesti Napló munkatársa lett. 1924-től Bakonszegen, 1927-től Berettyóújfaluban élt, majd a háború után visszatért Budapestre, ahol 1955-ben bekövetkezett haláláig élt és alkotott. Bakó 2001. 23–27.

²² Bakó 2006. 118.

²³ Piskárosi Szilágyi Lajos 1882-ben született, helyi földbirtokos család sarjaként látta meg a napvilágot. Katonai és jogi pályán tevékenykedett, illetve a Külügy-Hadügy című katonai szaklap alapítójaként országos ismertségre tett szert. Először 1916-ban nyerte el a berettyóújfalui mandátumot a Munkapárt színeiben, majd a román megszállás után részt vett Csonka-Bihar vármegye központi szervezésében. 1920-ban a kerület ismét a Nemzetgyűlésbe juttatta a Kisgazdapárt és Nagyatádi Szabó István támogatásával, de 1921-ben több társával együtt kiléptek a pártból és szembe fordultak annak vezetőjével. Lengyel – Vidor 1931. 287–288.

egyébként is bővelkedő lap ettől kezdve már hivatalosan is Szilágyi Lajos politikai nézeteinek engedett teret, az ő szócsöveként funkcionált. Az 1921. október 13-i számtól kezdve már nem főmunkatársként, hanem alapítóként szerepel Szilágyi Lajos neve, néhány héttel később, november 1-én öccse, Szilágyi Zoltán²⁴ vette át a szerkesztőséget.

Nemcsak a szerkesztők és munkatársak cserélődtek a lapnál bizonyos időközönként, hanem az adományozókat, pártfogókat tartalmazó alcím is számos változtatáson esett át, mire állandó fejléccet kapott a Bihari Újság. Kezdetben nem rendelkezett a sajtótermék alcímmel, azonban az 1920. szeptember 30-i számtól kezdve megjelentek a lapban azok a hivatalos közlemények, melyeknek korábban a Biharvármegye Hivatalos Lapja adott helyet, így e címet a fejlécben is feltüntették egészen az önálló Biharvármegye Hivatalos Lapja című kiadvány elindulásáig, melyet 1922 márciusáig szintén Szilágyi Zoltán szerkesztett. A vármegye közleményei ettől fogva nem jelentek meg a Bihari Újságban.²⁵

Az alcímet érintő változtatások arra engednek következtetni, hogy támogatásbéli problémák adódhattak az újságnál. A korszak megszilárduló viszonyai között nem ment ritkaságszámba egy sajtótermék esetében a kis időn belüli többször cserélődő cím vagy alcím sem.²⁶

1921. augusztus 1-én Szilágyi Lajos korábbi sajtóvállalkozása, a Külügy-Hadügy Lapkiadó Részvénytársaság vette át a hírlap kiadását, erről a Bihari Újság számolt be egy tájékoztató cikk keretein belül. Ebben az írásban kihangsúlyozták, hogy a lap nem „egy és két fő” tulajdonában van, hanem a „keresztyén magyar közép osztály, az intelligencia kezébe került”.²⁷ 1923. szeptember végén hanyatlásnak

²⁴ Szilágyi Zoltán 1890. augusztus 23-án született Berettyóújfaluban. MNL HBML IV.465.h 3. k. 190. bejegyzés

²⁵ 1921 júliusától már a „Biharvármegyének, valamint a Biharvármegyeiek és Nagyváradiak Szövetségének Hivatalos Lapja” meghatározás volt olvasható a sajtóorgánum alcímeként, de 1921. szeptember 22-től ez tovább bővült „Biharmegyének, a Biharmegyeiek és Nagyváradiak Szövetségének, valamint a Biharmegyei Tűzoltó Szövetségnek Hivatalos Lapja” alcímmé. 1922 első lapszámában köszöntött be a megszűnésig tartó stabil állapot a fejléccet illetően, hiszen ettől kezdve csak „A Biharmegyeiek és Nagyváradiak Szövetségének Hivatalos Lapja” olvasható rendszeresen a cím alatt. A Bihari Újság 1921. 3. Vö.: Biharvármegye 1922. 1.

²⁶ Kemény 1942. 30.

²⁷ Kié a Bihari Újság 1921. 3.

indult a sajtótermék, „a folyton növekedő drágaságra való tekintettel” havi megjelenésre állt át az újság.²⁸ Végül az utolsó fennmaradt lapszám egy hónappal később, novemberben jelent meg, ebből arra következtethetünk, hogy a lap egyúttal meg is szűnt, mely mögött gazdasági nehézségek húzódhattak meg.

Bihar Népe

Az 1921. október 20-án újtára indított Bihar Népe törte meg a Bihari Újság közel másfél éves egyeduralmát a bihari sajtópiacon. Az alcímében önmagát politikai, társadalmi és gazdasági hetilapnak tituláló sajtótermék a berettyóújfalui Kéry Nyomdában látta meg a napvilágot, és már a kezdetektől támadta Szilágyi Lajos személyét, hisz eleve a Bihari Újság egyfajta ellenpólusaként jött létre.

A lap 1921-es alapításától 1922 októberéig a helyi arisztokrata, Barcsay Károly²⁹ vezette az újságot. Ebben az időben Bölöni Bakó Zoltán³⁰ segítette őt a szerkesztői munkálatokban, akinek cikkei mellett versei is megjelenhettek a hírlapban, míg Brózik Dezső, mint belső munkatárs vett részt a hetilap körüli teendőkben.³¹ A Bihar Népe szellemiségét ekkor főként a revizionizmus határozta meg, a kijelölt célnak Nagy-Magyarország újjáépítését tűzték ki, „az alatt a szentelt zászló alatt, amelyet Horthy Miklós tart kezében”.³² Az 1922. október 5-i lapszám impresszumában már Karácsony Jenő³³ nevét olvashatjuk felelős

²⁸ Barátainkhoz 1923. 2.

²⁹ Barcsay Károly 1894. június 8-án született Zsákán. A Debreceni Református Kollégium után a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetemen folytatta tanulmányait, újságírással már törvényszéki joggyakornok korában foglalkozott. A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének jogtanácsosa és más szervezetek elkötelezett híveként ismerték. 1944. szeptember 5-én Bihar vármegye főispánjává nevezte ki a kormányzó, a kiugrási kísérlet után lemondott e tisztjéről. 1970-ben, 76 éves korában Budapesten hunyt el. Bagossyné 2018. 15–18.

³⁰ Bölöni Bakó Zoltán 1894-ben született Szolnokon, a kolozsvári unitárius kollégiumban érettségizett 1912-ben. Nagyvárad, Kecskemét és Debrecen jogakadémiáit végezte el. 1913 és 1915 között több nagyváradai napilapban jelentek meg publikációi, versei, színházi kritikái. Török 2008. 31

³¹ Török 2008. 30–31.

³² Bihar népe 1921. 1.

³³ Karácsony Jenő a Bihar Népe szerkesztése előtt Hangya-tisztviselő és lakáshivatali elnök volt, majd a Magyar Távirati Iroda berettyóújfalui kirendeltségének vezetőjeként dolgozott, 1922 decemberében Mátészalkára helyezték át. Ld.: Karácsony 1922. 4. Áthelyezés 1922. 2. 1924-ben a Szatmár és Bereg nyomdai és lapkiadó Rt. társasági tisztviselői jogkörrel ruházata fel. Központi Értesítő 1924. 537.

szerkesztőként, ugyanezen szám címodalán üzent hadat a szerkesztőség a liberális sajtónak. Állandósultak a Bihari Újság elleni írások, és a zsidóellenesség is az addigiaknál nagyobb formát öltött.³⁴ 1923-tól Bölöny Andor³⁵ gondozta a kiadványt, aki elfogadta az elődjét ért bírálatokat, és új irányvonalat szánt a hírlapnak. Az újonnan kitűzött irányelvek között megjelent a fajvédelem, ami azonban nem tudott a lap meghatározó gondolatiságává előlépni.³⁶ 1925-től már a főszerkesztői tisztséget töltötte be Bölöny, illetve ismételten feltűnt a szerkesztőségben Barcsay Károly, aki felelős szerkesztőként segítette az újság működését, annak 1926-ban bekövetkezett megszűnéséig.

A lap előfizetési felhívása szerint „nem áll politikai érdekek szolgálatában, hanem a bihari nép, keresztyén magyarság egyetemes érdekét szolgálja. Dr. Barcsay Károly felelős szerkesztésében a legjobb tollú írók közreműködésével, gazdasági, társadalmi és kulturális téren azokat a hangokat szólaltatja meg, amelyek hűen fejezik ki mindnyájunk közös érdekét, kívánságát.”³⁷

Az állítólagos politikai függetlenség végül konkrét pártpolitikai elköteleződésbe csapott át, ezt az alcímben történő változtatás is szemlélteti. Az addigi önmeghatározást 1922. március 2. és 1924. szeptember 14. között „A biharvármegyei Keresztény-Keresztyén Kisgazda, Földmíves és Polgári-párt hivatalos lapja” megnevezéssel egészítették ki a lap fejlécében, azonban az említett időszak után továbbra is az Egységes Párt³⁸ néven is ismert politikai tábor irányvonala határozta meg a sajtótermék szellemiségét. Tartalmát tekintve a kiadvány mindvégig változatlan maradt, a bel- és külpolitikai hírek mellett helyet kapott a sport- és gazdasági rovat, illetve irodalmi írások is megjelentek a Bihar Népe hasábjain.

³⁴ Izenet 1922. 1.

³⁵ dr. Bölöny Andor ügyvédként praktizált Berettyóújfaluban, később Bihar vármegye táblabírói főügyészi pozícióját töltötte be. 59 évesen hunyt el 1936 áprilisában. Bölöny 1936. 2.

³⁶ Magunkról 1923. 1. Ld. még: Fajvédelem 1923. 1.

³⁷ Hírek 1921. 2.

³⁸ A Keresztény-Keresztyén Kisgazda-, Földmíves és Polgári Párt már a korszakban is az Egységes Párt megnevezést használta. Bethlen István miniszterelnök és 19 fős holdudvara belépett a kisgazdapártba, ezáltal 1922. február 22-én hivatalosan is megalakult az új kormányzópárt. Vida 2011. 193–195.

1922 októberében nézeteltérés támadt a Kéry Nyomda és az akkor újonnan kinevezett felelős szerkesztő, Karácsony Jenő között. Kéry Imre nyomdatulajdonos a szerkesztő jóváhagyása nélkül közleményt helyezett el az 1922. október 26-i számban, mely szerint a nyomdász nem vállalja a felelősséget a Karácsony Jenő által felvett előfizetési és hirdetési összegekért,³⁹ és ennek eredményeképpen a következő, november 2-i szám már a debreceni Magyar Könyv- és Lapkiadóvállalatnál került nyomtatásra.⁴⁰ E lapszám címodalán megjelent írás szerint Kéry a bíróságon fog felelni a tettéért, de kiemelték, hogy „büntetlenül maradnak azonban a felbujtók, akik őt e lépésbe beugratták.”⁴¹ Bölöny Andor vezetésével a Bihar Népe visszatért Kéry nyomdájához, így az 1923. január 18-i szám már ismételten berettyóújfalui nyomdában készült.

Bár a Bihar Népe utolsó száma 1926 végén jelent meg, a szerkesztők nem hagytak fel a hírlapírással. Az 1927 elején alapított, így folytatólagosan megjelenő Bihar című hetilap a méltó előd által kijelölt úton haladt tovább és egészen 1938-ig szolgálta a csonka vármegyét. Barcsay Károly ebben az utódlapban folytatta főszerkesztői munkásságát, főmunkatársként pedig a Bihari Újság egykori szerkesztője, Nadányi Zoltán csatlakozott hozzá.

Választásokra készülve

Az 1920. február 16-án egybehívott nemzetgyűlés két évre szóló megbízatásának lejártá⁴² után elkezdődhetett a választások megszervezése. A berettyóújfalui mandátumot addig birtokló Szilágyi Lajos immár újra képviselőjelölti szerepben tűnhetett fel, ezúttal pártonkívüli ellenzékiként készült bejutni a parlamentbe.⁴³ Lapja, a Bihari Újság az ellenzéki pártok hivatalos lapjává kiáltotta ki magát a

³⁹ Nyílttér 1922. 3.

⁴⁰ MNL HBML IV.406.b 82. d. 3866/1922.

⁴¹ Olvasóinkhoz 1922. 1.

⁴² BK 1922. 567.

⁴³ Szilágyi Lajos 1916-ban a Nemzeti Munkapárt, 1920-ban a Nagyatádi Szabó István vezette Országos Kisgazda- és Földműves Párt színeiben szerzett mandátumot. Lengyel – Vidor 1931. 287–288.

választások időtartamára az 1922. február 23-i számban,⁴⁴ de valójában már az azt megelőző időszakban is Szilágyi Lajos propagandaeszközeként tekinthetünk rá. A politikus érdemeiről, korábbi parlamenti tevékenységeiről folyamatosan beszámolt a sajtótermék, valamint a választások közeledtével megjelentek a kampánycikkek, továbbá ő maga is állandó szerzőként tevékenykedett a hírlapnál. Az 1922. február 16-án feloszlott nemzetgyűlést értékelő összegzésében Szilágyi egykori pártját, a Kisgazdapártot illette kritikával, véleménye szerint ő a kisgazda-program valódi képviselője, attól Nagyatádi Szabó István és párttársai fordultak el. „Nyugodt a lelkiismeretem, hogy kötelességemet ebben az ülészakaszban is híven teljesítettem [...] a választóim között széjjelosztott kisgazdapárti programot úgy szóval, mint tettel de különösen a választásoknál mindenkor betartottam, azt soha meg nem szegtem.” – olvasható a bírálóban.⁴⁵

Ugyanezen lapszámban tették közzé a lehetséges Bihar vármegyei képviselőjelöltek névsorát az addig összegyűjtött információk alapján, e cikk szerint Szilágyinak biharkeresztesi, budapesti, debreceni, nádudvari és sárospataki választókerületi jelöltséget is felajánlottak, de ő kitarthatott a Berettyóújfaluban történő indulás mellett.⁴⁶ Más jelöltről a körzetből ekkor még nem volt tudomásuk, de számítottak arra, hogy a Bethlen István által vezetett kormánypárt „meg fogja kísérelni a parlamenti ellenzék e vezérének kibuktatását.”⁴⁷ Ezt követően vette kezdetét a helyi szervezkedés, és ekképpen jött létre az úgynevezett Szilágyi Lajos-párt, melynek elsődleges célja volt, hogy egy csoportba tömörítse a képviselőjelölt bizalmi embereit, akik a szavazás lebonyolításából, valamint a kampány körüli teendőkből vették ki a részüket.

A közelgő megmérettetés másik induló pártja, az Egységes Párt berettyóújfalusi szervezete 1922. március 1-én alakult meg,⁴⁸ és a másnapi Bihar Népe számban tették egyértelművé a hetilaphoz fűződő viszonyukat is, hivatalosan

⁴⁴ Felhívás 1922. 1.

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ A lehetséges debreceni indulásról tudósított a Világ című napilap is. Választási 1922. 2.

⁴⁷ Képviselőválasztási 1922. 1.

⁴⁸ Zászlóbontás 1922. 2.

is pártlappá nyilvánították azt.⁴⁹ A Bihar Népe szerint „a Berettyóújfalusi kerület választópolgársága teljesen elfordult Dr. Szilágyi Lajos volt képviselőtől, és egyhangúlag Nagyatádi Szabó Istvánt kérte fel a jelöltség elfogadására”.⁵⁰ Ezzel egybehangzóan a Bihari Újság is tudósított a kisgazda pártvezér lehetséges indulásáról, azonban írásukban hangot adtak annak is, hogy várhatóan Nagyatádi nem él a lehetőséggel. A március 23-i számban még továbbra is arról számolt be az ellenzéki lap, hogy nincs egyértelmű vetélytársa Szilágyinak, ám nyilvánosságra hoztak 12 nevet, akik felmerültek lehetséges ellenjelöltként, azonban indulásuk valamilyen oknál fogva meghiúsult.⁵¹ A helyi kisgazdák és iparosok mellett feltűnt Zsilinszky Endre neve is a listában, akit végül szintén Bihar vármegyében, a derecskei körzetben indított az Egységes Párt.⁵²

A kormánypárti intézőbizottság a megfelelő jelöltet kívánta Szilágyival szemben indítani, és csak hosszú vita után sikerült döntésre jutniuk.⁵³ Az április 13-án megjelent Bihar Népe számban egy rövid cikk keretében nevezték meg a korábbi képviselő kihívóját, Görgey József⁵⁴ őrnagyot. Az április 20-án megjelent lapszám egy beszámolójából kiderül, hogyan vélekedett Görgeyről Nagyatádi Szabó István, az Egységes Párt névleges vezetője: „...nem arról van szó, hogy ki lesz a berettyóújfalusi kerület képviselője, hanem a mostani rezsimről van szó, amely rezsim a kormánnyal együtt rendet tudott teremteni [...] ennek a rezsimnek a megerősítéséről van szó Görgey jelöltetésével, aki ennek a rezsimnek hasznos, hűséges munkatársa volt.”⁵⁵ Szintén ugyanebben a számban Nagyatádi nyílt levélben magyarázatot is szolgáltatott, miért rá esett a választás: „Tisztelt választók!

⁴⁹ Fejléc 1922. 3.

⁵⁰ Mozgalmak 1922. 2.

⁵¹ Kimutatás 1922. 2.

⁵² Ld.: Bartha 2020. 110–131.

⁵³ Passzivitás 1922. 1.

⁵⁴ Görgey József 1886-ban született Debrecenben. Tanulmányait szülővárosában kezdte, Székesfehérváron és Budapesten folytatta, majd a Ludovika Akadémia növendéke lett. A világháború alatt századossá nevezték ki, vitézi magatartásáért többször kitüntetésben részesült. A Tanácsköztársaság ideje alatt szerveződő ellenforradalom alatt Horthy mellé szegődött és három éven át a kormányzó szárnysegédje volt. Ezt követően nyugdíjaztatta magát és visszavonult sinnyi birtokára. Lengyel – Vidor 1931. 119–120.

⁵⁵ Küldöttségünk 1922. 1.

Én a berettyóújfalusi kerület mandátumát ez alkalommal Görgey Józsefnek szán-
tam, akinek kipróbált hazafiságára az új nemzetgyűlésben szükségünk van. Lehet,
hogy a múltban itt-ott talán csalódtam azokban, akiket ajánlottam, de szentül
meg vagyok győződve arról, hogy Görgey Józsefben csalódni nem fogok de Ti
sem tisztelt választók...⁵⁶

A néhány megemlétesen, ajánlason túl az olvasók először a Bihar Népe április
27-i számában megjelent, életrajzi adatokat felsorakoztató, propagandafrázisok-
kal tarkított írásból ismerhették meg az Egységes Párt központilag kinevezett
képviselőjelöltjét.⁵⁷

Görgey József berettyóújfalui indítása mögött Gömbös Gyula sajátos politi-
kai elképzelései is megfigyelhetőek, aki ekkor az Egységes Párt ügyvezető alelnö-
keként irányította a választási kampányt, valamint tisztségéből adódóan ő kapta
meg a képviselőjelölti ajánlások névsorát. A végső döntés bár Bethlen István
kezében volt e tekintetben, Gömbös ezt a hatáskört kihasználva próbálta saját
híveit a parlamentbe juttatni, Görgey is e csoportból került ki.⁵⁸ Kettőjük kap-
csolatának egyik sarkalatos pillanata az 1919 januárjában megrendezett MOVE
gyűlés volt a Gólyavárban, ahol a szervezet élére Gömbös Gyulát választották,
Görgey pedig a vezetőségben kapott pozíciót,⁵⁹ illetve mindketten tagjai voltak
a proletárdiktatúra időszakában Szegeden működő, Horthy Miklóst támogató,
„tizenkét kapitány” néven ismert informális baráti körnek.⁶⁰

Hivatalos jelöltek azonban csak akkor lehettek a mandátumért versenybe szál-
lók, ha a választóközethez tartozó választópolgárok 10%-a aláírta az induláshoz
szükséges ajánlóíveket, melyeket május 22-ig a kerület választási biztosának kel-
lett leadni.⁶¹ Ekkor vált biztossá, hogy a berettyóújfalui képviselőségért Görgey
és Szilágyi fog összecsapni.

⁵⁶ Nagyatádi 1922. 1–2.

⁵⁷ Képviselőjelöltünk 1922. 2.

⁵⁸ Vonyó 2018. 191–193.

⁵⁹ Dósa 1972. 46.

⁶⁰ Kovács 2009. 75.

⁶¹ Sipos 2020. 245.

A választójogi rendelet

Az 1922-es választást a Bethlen-kormány már nem az 1920-ban alkalmazott, széleskörű választójogi keretekkel⁶² kívánta lebonyolítani. Erről a kormányfőnek már januárban konkrét elképzelései voltak,⁶³ tervezetét január 24-én a belügyminiszter, Klebersberg Kunó terjesztette a minisztertanács elé.⁶⁴ A kormányzópárt által támogatott javaslat középpontjában a vidéken újra bevezetendő nyílt szavazás állt a törvényhatósági városok kivételével, ezzel szemben az ellenzék kitartott az 1919-es Friedrich-féle választójogi rendelet törvényerőre emelése mellett. Ez utóbbi az általános, egyenlő és titkos választójog jellemzőit foglalta magába, az 1922-ben e kérdéstről vitázó parlament is ez alapján lett megválasztva.⁶⁵ A nemzetgyűlés végül anélkül oszlott fel, hogy elfogadták volna a beterjesztett választójogi törvényt, ezért Bethlen István miniszterelnök rendeletben határozott az ügyről, ennek eredményeképpen született meg a 2.200/1922. számú miniszterelnöki rendelet.⁶⁶

A megcsonkított ország választókerületi térképe is némi korrekcióra szorult, különösen azoknak a szétszakított vármegyék területén, ahol az 1914-es szabályozás⁶⁷ már nem volt alkalmazható. A választókerületek átszervezését szintén a 2.200/1922. számú rendelet volt hivatott szabályozni, amely alapelvül az 1914.

⁶² Az 1919-es Friedrich-féle választójogi rendelet alapján választójoggal rendelkezett minden 24 éven felüli férfi és nő, ha legalább hat éve magyar állampolgárok és fél éve állandó lakcímmel rendelkeznek. Azok a férfiak, akik háromhavi frontszolgálatot teljesítettek, 24 éves koruk előtt is szavazhattak, míg a nők esetében általános feltételként az írni-olvasni tudást szabták meg. A lakosság 40%-a rendelkezett így szavazati joggal, mely az európai térségben átlagosnak volt mondható európai szinten. Püski 2010. 97–98.

⁶³ Püski 2019. 389.

⁶⁴ Köpfler 2018. 111.

⁶⁵ Szabó 1999. 89.

⁶⁶ Az 1922. március 2-án kiadott rendelet értelmében minden 24 év feletti, 10 év magyar állampolgársággal rendelkező, 2 éve helyben lakó, 4 elemivel rendelkező férfi, valamint minden 30 év feletti, 10 év magyar állampolgársággal, 2 év helyben lakással és 6 elemivel rendelkező nő szavazhatott. Férfiak esetében kedvezményben részesült, aki felsőfokú végzettséggel, vitézségi érdemekkel vagy Károly-csapatkereszttel rendelkezett, míg nők esetében a felsőfokú végzettség, a három gyermek, a saját jövedelem képezte a kedvezmény alapját. Köpfler 2018. 113–114.

⁶⁷ Eszerint a berettyóújfalui választókerületet Berettyószentmárton, Berettyóújfalú, Csökmő, Darvas, Esztár, Furta, Gáborján, Hencida, Pocsaj, Szentpéterszeg, Újiráz, Váncsod, Vekerd és Zsáka települések alkották, Berettyóújfalú székhellyel. BK 1914. 21.

évi állapotot fogadta el, ám ettől eltérően rendelkezett a budapesti, a „budapest-környéki” és az aránytalanul nagy vármegyék választókerületeivel kapcsolatban. Továbbá a csonka választókerületek fenntartásáról úgy határozott a rendelet, hogy azokat a szomszédos választókerületekből kell kiegészíteni úgy, hogy a választópolgárok száma elérje a kétezer főt.⁶⁸ A 3.100/1922. számú miniszterelnöki rendelet már a konkrét változtatásokat is tartalmazta, beleértve a Csonka-Bihar vármegyére vonatkozó végleges módosításokat is.⁶⁹ A berettyóújfalui választókerületet bár nem szakította ketté az újonnan meghúzott országhatár, mégsem maradt érintetlen a rendeletnek köszönhetően, hiszen az 1914-es viszonyokhoz képest egy településsel kevesebb tartozott a kerületbe. A szalárdi vagy másnéven kismarjai választókerülethez csatolták Váncsod települést, valamint a biharkezesi körzetből Bojt és Bedő településeket abból a célból kifolyólag, hogy a kerület választópolgárainak száma elérhesse a kétezer főt.

A rendelet megjelenése előtt az ellenzék a sajtó útján kezdte figyelemfelhívóan találgatni, hogy vajon, hogyan alakítják át a körzeteket. A Reggeli Hírlap című országos napilap 1922. március 7-i számában megjelent cikk szerint az ellenzéki jelöltek azért nem kezdték el kampányukat, mert a kormány a választókerületek taktikus átszervezése és az erős ellenzéki körzetek módosítása által kívánja meggátolni az ellenzéki győzelmeket.⁷⁰ Hasonló tartalmú írás jelent meg az Uj Nemzedék szintén március 7-i számában, mely szerint a választókerületek új beosztása „az ellenzéki frontot fogják gyöngítetni”.⁷¹

Szilágyi Lajos sem rejtette véka alá véleményét a miniszterelnöki rendeletekkel kapcsolatban. A március 2-i Bihari Újság számban megjelent Lelkiismeretlen gonoszság címet viselő cikkében élesen bírálta a választójog átalakítását. „1920-ban be se eresztették volna a faluba azt a jelöltet, aki az általános és titkos szavazati jog ellen beszélt volna. Akkor minden programnak, de különösen a Nagyatádi Szabó István programjának sarkalatos pontja az általános, titkos szavazati jog. Ma 1922-ben világ csodálatára meg kellett érnünk, hogy a falura felesküdt, a

⁶⁸ Hollósi 2015. 118.

⁶⁹ BK 1922. 751.

⁷⁰ Reggeli Hírlap 1922. 2.

⁷¹ Uj Nemzedék 1922. 2.

faluból felküldött csizmás képviselők kormánya és pártja törli el az általános választói jogot” – érvelt lapjában a képviselőjelölt.⁷² Az ellenzéki orgánus március 9-én egy szűkszavú cikkben arról számolt be, hogy a választókerületek beosztásáról nem született konkrét döntés, de értesüléseik szerint Pocsaj és Esztár községeket fogják a szalárdi választókerülethez csatolni.⁷³ Március 30-án meglehetősen kivonatosan számolt be a hetilap az új választójogi rendeletről, de szükségesnek tartották az 1920-ban alkalmazott választójogi szabályozás összefoglalóját is közzétenni, érzékeltetve a kettő közötti különbségeket.⁷⁴ Az április 6-án megjelent számban a választókerületi változásokat tartalmazó rendeletet érte súlyos kritika, mondván, hogy Váncsod elcsatolásának háttérében állítólagos politikai okok húzódnak meg. A településen a hírlap állításai alapján Szilágyi Lajos esélyei „kiválóak”, ezzel szemben Pocsaj és Esztár bár szomszédosok Kismarjával, a pártonkívüli jelölt eddigi gyenge eredményei miatt maradhattak a berettyóújfalui körzetben.⁷⁵ Szilágyi sajátosan oldotta meg ezt a problémát: bejelentette, hogy mind a berettyóújfalui, mind a szalárdi választókerületben indul a választásokon, de leszögezte, hogy amennyiben mindkét körzetben győzedelmeskedik, a berettyóújfalui mandátumot fogja elfogadni.⁷⁶

A Bihar Népe az 1922-es választójogi rendelet kivonatát a március 9-én megjelent lapszámban közölte le. Ebben az egyoldalas összefoglalóban, mely „semiféle meglepetést nem tartalmaz”, a férfiak és a nők választójogával, a választhatósággal, a szavazás módjával és időpontjával kapcsolatos kérdésekre vonatkozó válaszokkal tájékoztatták az olvasó- és szavazóközönséget. A Bihar vármegyéért érte választókerületi változásokat a pártlap április 6-i számában, míg a választóközösség összeírásáról az április 20-i számában tették közzé információikat. E szerint a berettyóújfalui választókerületben 10 016 választópolgár jogosult a szavazásra,⁷⁷ azonban a választójogi rendelet értelmében a nyílt szavazáson való

⁷² Lelkiismeretlen 1922. 2.

⁷³ Választókerületek 1922. 1.

⁷⁴ Jogfosztás 1922. 3.

⁷⁵ Szalmaszál 1922. 3.

⁷⁶ Jelölés 1922. 3.

⁷⁷ Választóinak 1922. 2.

részvétel nem volt kötelező.⁷⁸ Továbbá a Bihar Népe forrása Berettyóújfaluban 2681, Berettyószentmártonban 404, Csökmőn 1047, Darvason 311, Esztáron 636, Furtán 639, Gáborjánban 644, Hencidán 764, Pocsajon 965, Szentpéterszezen 752, Újirázon 152, Vekerden 81, Zsákán 940 választásra jogosultól számolt be. A szavazáson csak az vehetett részt, aki szerepelt a választói névjegyzékben, melyet kötelező volt nyilvánosságra hozni egy jól látható helyen, ahol mindenki megtekinthette és jelezhetette esetleges észrevételeit.⁷⁹ A névjegyzéket 1922. április 24-én állapította meg Biharvármegye Központi Választmánya Berettyóújfaluban tartott ülésén, részben mutatva egyezést a Bihar Népe lapjain megjelent adatokkal.⁸⁰

Bethlen választójogi rendeletének köszönhetően országosan az összlakosság mindössze 28%-a gyakorolhatta tovább szavazati jogát, az addigi 40% helyett. A változtatások Biharban is éreztették hatásukat, 1920-ban a lakosság 41,8%-a rendelkezett választójoggal, 1922-ben pedig már csak 29,4%-a. Látható, hogy a miniszterelnöki rendelet az országos adatokkal szinte egyenes arányosságban módosította a vármegye választópolgárainak számát, ha pedig összevetjük a két választási év bihari számait, akkor arra is fény derül, hogy 1922-ben közel 30%-al csökkent a helyi választójoggal rendelkezők száma az 1920-as viszonyokhoz képest.⁸¹

Politikai gyűlések a választókerületben

Április 27-én jelölte ki a belügyminiszter rendeleti úton a választások napját a különböző vármegyei és városi törvényhatósági választókerületekben, Bihar vármegye esetében május 28-ától számított tíz napon belül kellett megtartani a

⁷⁸ A 2,200/1922 M.E. rendelet szerint csak Budapesten, a „budapestkörnyéki” városokban, illetve a törvényhatósági településeken folyhatott a szavazás titkosan, melyen a megjelenés kötelező volt.

⁷⁹ Paksy 2010. 92–93.

⁸⁰ Az összeírt választói névjegyzékek szerint Berettyóújfalun 2691, Berettyószentmártonon 403, Csökmőn 1047, Darvason 311, Esztáron 636, Furtán 639, Gáborjánban 644, Hencidán 763, Pocsajon 964, Szentpéterszezen 747, Újirázon 152, Vekerden 81, Zsákán 999 főnyi (összesen: 10077) választóközösséggel rendelkezett. MNL HBML IV.403.b 17–19. k. Képviselőválasztói névjegyzékek. 1922.

⁸¹ Statisztikai évkönyv 1926. 214.

választásokat.⁸² Ez alapján közel egyhónapos kampányra számíthattak a jelöltek, hiszen május 22-étől a gyülekezési jog átmeneti korlátozás alá került, a választások végéig nem tarthattak a jelöltek politikai gyűlést, de más népgyűlések és felvonulások is a tilalom hatálya alá estek.⁸³ Más esetekben ugyan szabadon szervezettek gyűléseket, azonban kötelező volt az illetékes rendőrségi szervtől vagy a főszolgabírótól engedélyt kérni. A hatóság képviselője meg is jelent ezeken a fórumokon, aki félbeszakíthatta a szónokot vagy feloszlathatta a gyűlést, ha az elhangzottakban izgató tartalom volt felfedezhető, ezen felül részletesen, akár szó szerint be kellett számolniuk felettesüknek az előadó által érintett témákról.⁸⁴

A képviselőjelöltek elsőszámú kampánytevékenységének a nyilvános gyűlés tekinthető ebben az időszakban, melyekről a sajtó útján is tájékozódhattak a választópolgárok.⁸⁵ A vizsgálat tárgyát képező két hetilapban szép számmal jelentek meg az ehhez kapcsolódó tudósítások.

A Bihari Újság hamarabb engedhetett teret a kampánycikkeknek, hiszen az egykori képviselő jelöltsége már februárban, a nemzetgyűlés feloszlásakor borítékolható volt, míg a másik oldal az Egységes Párt bihari szervezeteinek márciusi megalakulása, illetve Görgey József jelöltségének áprilisi bejelentése után mozgósíthatta erőforrásait. Az ellenzéki jelölt és sajtóorgánuma ki is használta időbeli előnyét, Szilágyi a kétéves parlamenti működéséről tartott beszámolókat a berettyóújfalui kerület községeiben.

Március 5-én a megyeszékhelyen megrendezett összefoglalóbeszéd során Szilágyi már érintette a szavazás témáját. „A legközelebbi választásnál [...] senki se féljen az erőszaktól, mert gondoskodtunk mindenkinek a védelméről. A választásra lejövő idegeneket, valamint a választás alatt megjelenő újságközleményeket csak fenntartással fogadják.” – hangzott el a berettyóújfalui vármegyeházán a Bihari Újság vázlatos tudósítása alapján.⁸⁶ Március 14-én Szentpéterszegen, Gáborjánban és

⁸² BK 1922. 1019.

⁸³ BK 1922. 1084.

⁸⁴ Ignác 2016. 67–68.

⁸⁵ Ignác 2020. 147–148.

⁸⁶ Beszámoló 1922. 1.

Hencidán,⁸⁷ 17-én Zsákán és Furtán, 18-án Újirázon, Csökmön és Darvason, 19-én Váncsodon és Berettyószentmártonban,⁸⁸ április 2-án Esztár és Pocsaj településeken folytatta a volt képviselő beszámoló körútját,⁸⁹ melyek során felmerült sikeres parlamenti eredmények akár kampányeszközként is szolgálhattak.

Ahogy az korábban említésre került, Görgey József jelöltségéről az Egységes Párt bihari lapjából értesülhetett először a választóközösség, majd személyesen is tiszteletét tette Berettyóújfaluban a képviselőjelölt. A településen való első tartózkodása rövid volt, a kormánypárt bihari szervezetének vezetői mellett helyi kisgazdákkal találkozott. A Bihar Népe szerint Görgey „személyes megjelenése a kerület társadalmának minden rétegében a legnagyobb rokonszenvet váltotta ki iránta.”⁹⁰

Ezt a rokonszenvet voltak hivatottak fokozni azok az országos politikából ismert személyek, akik Görgey József mellett tűntek fel a választókerület községein a kampány során. Többnapos kampánykörútra kísérte el a kormánypárt jelöltjét Patacsy Dénes volt államtitkár, április 30-án Berettyószentmártonban, Furtán, Zsákán, Darvason, Csökmön, május 2-án Szentpéterszegen, Hencidán, Esztáron, Pocsajban, Gáborjánban tartottak gyűléseket. „Különös érdekességet kölcsönzött a körútnak az a körülmény, hogy Görgeyék minden községben hűségesen követte az ellenjelölt, Dr Szilágyi Lajos, aki Péterszegen közbeszólással is iparkodott magára vonni a figyelmet meglehetősen siker nélkül.” – számolt be a Bihar Népe a szokatlan módszerről. Május 4-én a berettyóújfalui nagyközönség előtt is bemutatkozhatott Görgey, szintén Patacsy társaságában, ahol az államtitkár párttársát ajánló beszédében nagy hangsúlyt fektetett a korábbi képviselő hiteltelenítésére, érintve a királykérdésben foglalt álláspontját, valamint a Kisgazdapárt cserbenhagyását. A pártlap tudósítója még hozzátette, hogy a két politikus a gyűlés után maradt beszélgetni az érdeklődőkkel a „szűnni nem akaró, zajos taps és éljenzés” után.⁹¹

⁸⁷ Képviselői beszámoló 1922. 2.

⁸⁸ Beszámoló körút 1922. 3.

⁸⁹ Körúton 1922. 3.

⁹⁰ Görgey 1922. 1.

⁹¹ Zászló 1922. 1–2.

1922. május 7-én az Egységes Párt politikusainak élvonalát is bevetette Berettyóújfaluban egy nagyszabású, tiszántúli országjárás keretében. Elsőként Gömbös Gyula érkezett meg a nagyközségbe, hogy az Iparoskör tagjaival találkozzon a Lisztes-féle vendéglőben, ahova vele tartott két barátja is, Görgey József, valamint a derecskei mandátumért induló Zsilinszky Endre. A délután 5 órakor kezdődő fogadáson a párt alelnöke az iparosság nélkülözhetetlenségéről beszélt, valamint megemlítette a Szilágyi Lajos és a közte lévő elvi különbségeket, majd rátért a két jelölt támogatására. „Ilyen harcosokat adjanak önök nekünk, akinek a mandátum nem ugródeszka a következő állásra, hanem megbízás a nemzet üdve érdekében végzendő munkára.” – továbbította Gömbös szavait a Bihar Népe május 14-i száma.⁹²

Maga a miniszterelnök, Bethlen István is aktívan részt vett a választási kampányban, hogy az Egységes Párt jelöltjeit támogassa.⁹³ E kötelezettsége során vele tartott Nagyatádi Szabó István, és Berettyóújfaluban csatlakozott hozzájuk Gömbös Gyula is. Este 6 óra 20 perckor érkezett meg a miniszterelnök különvontata a településre, az állomáson az éljenző tömeg mellett a vármegyei apparátus kiemelkedő személyiségei fogadták a vendégeket. A „városháza előtti térre hajtottak, ahol az összegyűlt több ezer főnyi hallgatóság lelkes éljenzése közben Balogh Tihamér⁹⁴ pártelnök üdvözölte őket.” – olvasható a Bihar Népe május 11-i vezércikkében.⁹⁵ Bethlen beszédében általános témákat érintett, kihangsúlyozta a munkaképes parlament szükségességét, továbbá az Egységes Párt megalakításának okaira is rávilágított a miniszterelnök, aki szózata zárásaként a Görgey József melletti voksolásra biztatta a megyeszékhely választópolgárait. Nagyatádi Szabó István kifejezetten az ellenjelölttel, Szilágyival foglalkozott mondanivalójában. „Most 2 éve én ajánlottam Szilágyi Lajost képviselőnek. Ma sem vagyok én neki személyes ellensége, de a politikáját nem helyeselhetem.” – idézte a kiscgazda vezető szavait a kormánypárti hírlap. Egyrészt azt róttá fel Szilágyinak, hogy nem

⁹² Gömbös Gyula 1922. 2.

⁹³ Sipos 2014. 303.

⁹⁴ Balogh Tihamér 1870-ben született berettyóújfalui földbirtokos. A dualizmus évei alatt, 1910-ben és 1913-ban is harcba szállt a berettyóújfalui mandátumért, de nem sikerült parlamentbe jutnia. Személyi adattár 1938. 6–7. Nyakas 1981. 306.

⁹⁵ Bethlen 1922. 1.

szavazta meg a békeszerződés ratifikálását, másrészt Nagyatádi az ellenzéki jelölt legitimizmusát kritizálta. Gömbös Gyula nem kívánt Szilágyival foglalkozni, ehelyett arra ösztönözte az egybegyűlteket, hogy ne az ígéreték alapján válasszanak képviselőt, és amellet érvelt, hogy „a lényeg nem a személy, hanem a program, mert a személy mulandó, de a program örökkévaló kell, hogy legyen.”⁹⁶

Másként tájékoztatta olvasóit a kivételes eseményről Szilágyi Lajos lapja. A május 11-i számában egy módfelett negatív visszhangú írásban foglalták össze a miniszterelnök látogatását, melyben Nagyatádi és Gömbös jelenléte említésre sem került. Bethlen „sovány, üres és tartalom nélküli” szónoklatát hatástalannak ítélték és tudósításuk szerint a lakosság nagy része nem jelent meg.⁹⁷ Nagyobb teret kaptak azonban ugyanezen számban azok a május 7-re tervezett gyűlések, melyeket a kormányfő látogatására hivatkozva nem engedélyezett Czeglédy Domokos főszolgabíró. Az erről szóló határozat is megjelent az ellenzéki orgánumban, ám egy fontos részletet kihagytak az átiratból.⁹⁸ A Bihari Újság híradása szerint berettyószentmártoni, furtai, zsákai, darvasi és csökmői lakosok jelentették be, hogy Szilágyi Lajos az érintett településeken programbeszédet tervez mondani a délelőtti órákban, de a főszolgabíró visszautasító határozatot hozott az ügyben. Állásfoglalása alapján „a népgyűlés megtartására az engedély mind két nemzetgyűlési képviselő jelölttel szemben megtagadandó volt azért, mert a berettyóújfalui választókerületbe a kérdéses napon gróf Bethlen István miniszterelnök Úr Önmagyméltósága és kíséretében Nagyatádi Szabó István volt földm. ügyi miniszter Önméltósága és Gömbös Gyula ny. államtitkár Önméltósága érkezik le és tart beszédet.”⁹⁹ A hivatalos iratot szándékosan úgy jelentette meg az ellenzéki hírlap, mintha csak Szilágyi Lajos tervezett gyűléseire vonatkozna, de az indoklásból kiderül, hogy Balogh Tihamér és társai szintén kérelmet nyújtottak be Görgey József kampánybeszédének Berettyószentmártonban, Furtán, Zsákán és Vekerd községben történő elmondására. „...a miniszter elnök úr Önméltóságának az ország helyzetét illető páratlan, s a valóságnak minden tekintetben

⁹⁶ Uo.

⁹⁷ Ministerelnök 1922. 1.

⁹⁸ Népgyűlések 1922. 1.

⁹⁹ MNL HBML IV.406.b. 82. d. 400/1922.

megfelelő kijelentéseivel szemben, nem tartottam megengedhetőnek a kérdéses napon egy párt keretében tartható program beszéd megtartását, annyival kevésbé, mert ritkán van alkalmunk arra, hogy a helytelenül kiélezett politikai helyzetről a nagy közönség tiszta képet alkosson.”¹⁰⁰ – érvelt az elutasító döntés mellett a főszolgabíró.

Bár nem Szilágyi Lajos kapta az elutasító határozatot, mégis a képviselőjelölt fellebbezésével folytatódott az ügy, melyben azt kifogásolta, hogy Bethlen, mint pártvezér érkezik, számára közömbös, hogy milyen kijelentéseket tesz, továbbá a pártonkívüli az ellen is tiltakozott, hogy választópolgárainak kérelmét azonos bíráló alá vonták az Egységes Párt gyűléseinek szervezőivel. Az alispán a fellebbezést azzal az indokkal utasította el, hogy „a mindenkori Miniszterelnök, az államhatalomnak úgy ki mint befelé reprezentáns képviselője az ország állampolgárainak, a Magyar állam kül- és belpolitikai helyzetéről felvilágosító kijelentéseket tesz, a közvetlen ezen kijelentések előtt tartott népgyűléseken izgalomba könnyen hozható turbulens elemek” könnyen megzavarhatják. Ez a rendelkezés már hitelesen került a Bihari Újság május 11-i számának címlapjára.¹⁰¹

Berky Gyula, a sarkadi kerület képviselőjelöltje és egykori képviselője, a berettyóújfalui választókörzetben is tevékeny részt vállalt az Egységes Párt mandátumszerzésének érdekében. Május 12-én Gáborján főterén ismertette pártja programját, május 13-án pedig Berettyóújfalui főterén tartott népgyűlést, ahol a Bihar Népe közlése szerint Berky a földreform kérdésével, a választójoggal és a zsidókérdéssel foglalkozott, Szilágyival kapcsolatban pedig elmondta, hogy bár 1920-ban őt ajánlotta a választóknak, azóta gátolja a nemzetépítő munkát.¹⁰² A választások előtti lapszámban a Bihari Újság is megemlékezett Berky ezen előadásáról, kiemelve, hogy az 1920-as szavazáson a sarkadi jelölt a berettyóújfalui ellenzékít kérte meg, hogy ajánlja választóközönségének.¹⁰³

¹⁰⁰ MNL HBML IV.406.b. 82. d. 400/1922.

¹⁰¹ MNL HBML IV.406.b 82. d. 3425/1922. Ld. még: Népgyűlések 1922. 1.

¹⁰² Berky 1922. 1–2.

¹⁰³ Politika 1922. 3.

Önálló gyűléseket Görgey május 14-én tartott Zsáka, Darvas, Furta, Szentpéterszeg, Esztár, Hencida és Berettyószentmárton községekben a kormánypárt helyi alakjaival karöltve, de hamarosan újból rangos segítség érkezett a választóközvetbe.¹⁰⁴ A kampány hajrájában Berky Gyula mellett Mayer János földművelésügyi miniszter érkezett a berettyóújfalui választókerületbe, hogy népszerűsítse a kormánypárt programját és a mandátumért küzdő jelöltjét. Május 18-án, Csökmonn tartott gyűlést a három politikus, melyen először Görgey József szólalt fel. Beszédének tartalmát a Bihar Népe részletesen ismertette, ebben kihangsúlyozta Bethlen és Nagyatádi összefogásának hasznosságát, illetve Szilágyira is burkolt utalásokat tett. „Aki részletkérdésekben ígéretésekkel akar a választópolgárságra hatni, aki személyeskedésekkel hozakodik elő és öndicséretekkel halmozza el magát, az ha még olyan hangos is, nem valósít meg semmit az ország érdekében.” – idézte az Egységes Párt jelöltjét a lap. A tervek szerint másnap, május 19-én Berettyóújfaluban folytatták volna a kampányt, azonban a miniszternek váratlanul sürgősen vissza kellett térnie Budapestre, így csak helyi hivatalos személyekkel és a földnélküliek küldöttségével tudott találkozni, nyílt gyűlésre nem került sor.¹⁰⁵ Más indokot talált Mayer hirtelen távozása mögött a Bihari Újság, írásuk alapján a kihirdetett gyűlés végül azért maradhatott el, mert mindössze 40-50 ember jelent meg a helyszínen, amit a pártvezetés kudarcnak könyvelhetett el.¹⁰⁶

Utolsó gyűlését 1922. május 21-én tartotta Görgey József a megyeszékhelyen, melyen szintén részt vett Berky Gyula képviselőjelölt, aki ismét élesen bírálta Szilágyi Lajos politikai múltját. A kormánypárti tudósítás szerint ekkor a „Szilágyi párt által ez alkalomra mozgósított, nagyrészt holtrészeg emberek” megzavarták Berky beszédét, „Le a burzsujokkal!” bekiabálásaik után a rendbontók gyorsan szétszéledtek.¹⁰⁷ Az eset a Bihari Újság hasábjain is helyet kapott, magyarázatukban az ellenzéki szavazók közé furakodott, felbérelt idegeneket jelölték meg elkövetőként, akik a „kommunista ízű közbeszólás” révén próbálták rossz színben feltűntetni Szilágyi Lajost és pártját. „Vigyázzunk! Vasárnap a szavazásnál ne

¹⁰⁴ Görgey körútja 1922. 1.

¹⁰⁵ Mayer 1922. 3.

¹⁰⁶ Politika 1922. 3.

¹⁰⁷ Programbeszéd 1922. 1.

tűrjünk magunk között rendetlenkedő felbérelt méregkeverőket!” – tanácsolta a Bihari Újság cikkük végén.¹⁰⁸ Az ellenzéki sajtó beszámolója szerint ennek ellenére a tömeg Szilágyit éljenezve oszlott szét, miután Berky kijelentette, hogy „ha Újfalu választóközönsége meg is fog pukkadni, Szilágyi Lajos akkor sem lesz képviselő Újfaluban.”¹⁰⁹

Szilágyi május 18-án előbb Berekböszörménybe utazott, hogy Baksay Miklós, Andrassy-Friedrich párti jelöltet ajánlja a biharkeresztesi választókerület szavazóinak, majd Gáborjánban már saját kampányát folytatta. Ezt követően május 20-án Pocsaj és Szentpéterszeg községekben tartott népgyűlést az ellenzéki jelölt, hogy felkészítse választóit az utolsó héten várható eseményekre.¹¹⁰ Utóbbi helyszínre délután fél négykor érkezett meg Szilágyi, de senkit nem talált a község főterén, hiszen a jegyző a berettyóújfalui főszolgabíróság értesítése alapján déltájban kidoboltatta a faluban, hogy Szilágyi gyűlését este 7 órakor tartják meg, amikor valójában az Egységes Párt szervezett Szentpéterszegre kampánybeszédet. A pártonkívüli követelésére kihirdették, hogy a gyűlést azonnal megtartják, és fél órán belül már lelkes tömeg hallgatta Szilágyit, az este megérkező kormánypártiak azonban nem jártak ilyen szerencsével, a község lakói ugyanis nem jelentek meg az előre beharangozott népgyűlésen.¹¹¹

Május 20-án, este, a berettyóújfalui templomtéren tartotta záróbeszédét az ellenzéki jelölt, mely során érintette az iparosokat és kereskedőket érdeklő kérdéseket, a tisztviselők helyzetét, a földreform ügyét, illetve ígéretet tett, hogy a választások okán megszervezett pártját a szavazás napja után is tovább működteti.¹¹² A főszolgabírónak két ízben is félbe kellett szakítani a szónokot, és figyelmeztette, amiért Szilágyi a tisztviselői áthelyezéseket oly módon közölte, hogy a hatóságok és a tisztviselők tekintélyét „aláássa és nevetségessé” tegye, később pedig a földbirtokreform törvényét mutatta be úgy a publikumnak, mintha

¹⁰⁸ Vigyázzunk 1922. 2.

¹⁰⁹ Politika 1922. 3.

¹¹⁰ Szilágyi körútja 1922. 2.

¹¹¹ Kitiltás 1922. 4.

¹¹² Záróbeszéd 1922. 3.

soha nem kerülne megvalósításra.¹¹³ Ezt követően a zsidókérdésről beszélt, mindemellett ismertette a kormány népgyűlésekre vonatkozó tilalmát, és tájékoztatta a megjelenteket, hogy az egyhetes kampánycsend ideje alatt a hamis hírek, plakátok, röpiratok és újságok rágalmai ellen teljesen védtelen lesz a pártonkívüli jelölt. „Kéri a választókat, értsék meg, hogy a 28-iki választásnál nem a személyek sorsáról, hanem a saját sorsukról döntenek.” – tolmácsolta Szilágyi szövegét a Bihari Újság. Az írás arról is beszámolt, hogy a gyűlés után a tömeg egészen lakásáig kísérte Szilágyit, ami a cikk írója szerint „Berettyóújfaluban emberemlékezetek óta sohasem fordult elő”, és „valósággal pánikot idézett elő az ellenpárt soraiban.”¹¹⁴ A Bihar Népe mindössze erre az egy ellenzéki gyűlésre reflektált, program nélküli, öndicsérő szónoklatnak minősítették azt, bár valójában nem a beszéd során elhangzottak alkották a tudósítás alapját, sokkal inkább Szilágyi legitimizmusát próbálták bebizonyítani. „Mert tudjuk, hogy múlt évben Anna napkor mulatozásközben kedvenc nótáját kívánta hallani s mikor nem tudva ízlését megkérdezték tőle, melyik hát a kedvenc nóta, azt felelte: »A Gott erhalte!«¹¹⁵ A Gotterhalte pedig nem fér össze a nemzeti királyság fogalmával!” – érvelt a Bihar Népe munkatársa.¹¹⁶

Nem a berettyóújfalui gyűlés lett volna az utolsó kampányeseménye a volt képviselőnek, hiszen május 21-én Furta, Zsáka, Vekerd, Darvas, Csökmő és Újiráz községekre látogatott volna el a pártonkívüli ellenzéki, azonban előző éjszaka a főszolgabíró betiltotta ezeket a korábban bejelentett és tudomásul vett gyűléseket. Szilágyi ellen eljárás indult „az állam, a törvények és a hatóságok elleni izgatás címén”, melyet május 17-én Váncsod, május 18-án Gáborján, május 20-án Szentpéterszeg községekben követett el beszéde alatt. Ezen felül a május 20-án megtartott pocsaji gyűlésének engedélykérő lapján a négy aláírásból hármat hamisnak ítélte az alispán.¹¹⁷ Szilágyinak este 11 órakor kézbesítették a végzést, melyből kiderült, hogy a képviselőjelölt mozgási szabadságát Berettyóújfalu községre

¹¹³ MNL HBML IV.406.b 83. d. 4491/1922.

¹¹⁴ Záróbeszéd 1922. 3.

¹¹⁵ Az osztrák császári himnusz.

¹¹⁶ Észrevételek 1922. 1–2.

¹¹⁷ MNL HBML IV.406.b 83. d. 4491/1922. Ld. még: Utolsó hét 1922. 2. Vö.: Eljárás 1922. 2.

korlátozták. Az Est című országos lap munkatársának tett nyilatkozata szerint az ellenzéki jelölt nem izgatott, inkább megfékezte az elkeseredést, amit a hatóságok váltottak ki a választási időszak során. „Ha beszédeim, amelyeknél a főszolgabíró mindig jelen volt, izgatólag hatottak, a főszolgabírónak kötelessége lett volna azokat betiltani és nem napok múlva intézkedni azoknak alapján.” – jegyezte meg Szilágyi az újságírónak.¹¹⁸

Kampány a sajtón keresztül

Szemben a korlátozott kampánytevékenységekkel, a sajtó nem került külön szabályozás alá. Az egyébként is érvényben lévő, általános kontroll állt fenn, tehát akkor is megjelenhettek politikai tartalmú írások, mikor maguk a képviselőjelöltek nem tarthattak népgyűlést, nem tájékoztathatták a választóközönséget. Ezt kihasználva a májustól júniusig addig hetente egyszer megjelenő Bihar Népe már heti két számmal is segítette a kormánypárti kampányt.¹¹⁹

Ellenzéki politikusok kampányát a kormányzat egy titkos belügyminisztériumi határozat útján is akadályozni próbálta, a 604/res. 922. számú rendelet alapján Szilágyi Lajost és más politikailag kifogásolhatónak titulált személyek titkos rendőri megfigyelésére utasították a hatóságokat.¹²⁰ Az ügyet néhány napig tartotta napirenden az országos és az emigráns ellenzéki sajtó¹²¹, de a kormánypárti fajvédő Szózat című lap is megszólalt az ügyben, kiállva a szenzáció valótlansága mellett.¹²² A Bihari Újság címdalán jelentette meg Szilágyi Lajos: Aki engem megfigyeltet című írását az esettel kapcsolatban, aki megérezve a helyzet kampányértékét, biztosította választóközönségét arról, hogy a megfigyelés alá helyezés oka csak az lehetett, hogy ő „a jelenlegi kormánynak a legveszedelmesebb ellenfele”.¹²³

¹¹⁸ Győzelem 1922. 4.

¹¹⁹ Hírek 1922. 3.

¹²⁰ Paksy 2010. 101. L. Nagy 1980. 54.

¹²¹ Jövő 1922. 4. Munkás 1922. 2.

¹²² Szózat 1922. 4.

¹²³ Megfigyelés 1922. 1. Szilágyi egy 1923-as interpellációja során is felelevenítette az esetet. Nemzetgyűlési Napló, 1922–1926. 16. k. 1923. augusztus 30. 271–272.

Egy hatoldalas különszámmal is segítette az ellenzéki jelölt kampányát a Bihari Újság, ami Szilágyi Lajos 44 parlamenti interpellációjának¹²⁴ kivonatát tartalmazta. Az április 16-án megjelent rendkívüli kiadás a hetilap szerint nemcsak beszámoló, hanem kész program is.¹²⁵ A konkurens Bihar Népe, válaszolva az ellenzéki kampányfogásra, szintén egy lapszámot szentelt látszólag ugyanarra a 44 interpellációra, melyek a Bihari Újság különkiadásában szerepeltek. Ez a külsőségeiben nagyon hasonló, ám tartalmát tekintve ellentétes tartalmú kiadvány már a választás napjához közel, május 25-én jelent meg. Ebben a Bihari Újság és Szilágyi állítólagos ferdítéseire próbálták felhívni a figyelmet, és néhány esetben szükségesnek tartották feltüntetni, milyen körülmények között szólalt fel az ellenjelölt, hogy a választópolgárok „tárgyilagos, elfogulatlan ítéletet” alkothassanak. A Bihar Népe 10 beszédről pozitív hangnemben nyilatkozott, azokat helyénvalónak és indokoltnak találták, azonban 6 teljesen kimaradt az ismertetésből, míg 28 esetben külön megjegyzésekkel látták el a kivonatokat. A kormánypárti lap az írás végén külön kiemelte azokat a beszédeket, amelyek nem jelentek meg a Bihari Újság összesítésében, és hogy negatívabb színben tűntessék fel az ellenjelöltet, a napirendi pontokra történő reakciói mellett a bekiabálásairól is elutasítóan írtak.¹²⁶

A Bihari Újság ravasz megoldásokat sem nélkülözött alapítója mandátumszerzésének reményében. Az 1922. május 11-én megjelent számban két kormánypárt-hoz köthető, Szilágyit támogató cikk is napvilágot láthatott, melyek eredetileg az 1920-as választást megelőzően keletkeztek. Lássuk csak ki is az a Szilágyi Lajos? címen adták közre a Keresztyén Kiszgazda és Földművespárt 1920. március 30-án kelt felhívását. Ekkor még a berettyóújfalui jelöltet a Kiszgazdapárt végrehajtó bizottságának tagjaként tartották számon, elismerően nyilatkoztak parlamenti

¹²⁴ Szilágyi Lajos 1920. július 22. és 1922. február 16 között 53 alkalommal intézett interpellációt a nemzetgyűléshez, de a bihari politikus számos alkalommal rövid felszólalásokkal, olykor bekiabálásokkal is hallatta hangját. A parlament aktív tagjaként tartották számon, szinte nem volt olyan téma, melyben ne fejtette volna ki álláspontját. Például nagy vitát váltottak ki a MOVE ellen megfogalmazott súlyos vádjai. Ld.: Nemzetgyűlési Napló, 1920–1922. 4. k. 506–522.

¹²⁵ 44 beszéd 1922. 2.

¹²⁶ Berettyóújfalui választókerület 1922. 1–3.

tevékenységéről.¹²⁷ Hasonló elgondolással került sajtó alá H. Pozsár István¹²⁸, az egykori helyi kisgazda pártelnök 1920. május 15-én írott levele, melyben Nagyatádít kérte a berettyóújfalui választókerület polgársága nevében, hogy Szilágyi Lajost fogadja el a párt jelöltjeként.¹²⁹ A Bihar Népe ezutóbbi cikkekre már reagálni kényszerült, a Szilágyi Lajos sáfárkodása című közlésben tagadták a levél valódiságát. A cáfolat szerint a levél megfogalmazása a Bihari Újság egyik munkatársának stílusát idézte, ugyanakkor beismerésre került, hogy H. Pozsár István egykor valóban bizalommal volt Szilágyi iránt. A cikk a továbbiakban a berettyóújfalui Gazdakör szerepét tárgyalja Szilágyi megválasztásával kapcsolatban, felelevenítve a képviselő ellen indított bizalmatlansági eljárást, mely a kisgazdapártból történő kilépése után zajlott.¹³⁰

A Bihar Népe a politikai kereteken túl is próbálta rombolni Szilágyi nimbuszát, május 18-án egy gúnyos hangvételű cikkben vonták kérdőre első világháborús érdemeit. A József-utcai front hőse című írás keletkezési körülményeiről maga a nevét nem felfedő szerző számolt be, „az émelyítő öndicséretetek után, amelyeket lépten-nyomon elkövet szóban, és házi hírlapja útján írásban” szükségesnek látta rávilágítani az ellenzéki jelölt katonai szerepvállalásaira. Szilágyi a világháború alatt a budapesti honvédkerületi parancsnokság vezérkari főnöke volt, mely a 8. kerületi József utcában működött, majd 1917-ben többszöri kérelmezés útján a délnyugati hadszíntérre, az Isonzo-fronton harcoló egyik tábori zászlóalj parancsnokává osztották be.¹³¹ A Bihar Népe munkatársa megjegyezte, hogy „nagyon sokan akadtak, akik a József-utcát nem tartották megfelelő terepnek a háborús tapasztalatok gyűjtésére s félreérthetetlenül figyelmeztették, hogy – háború van.”¹³²

¹²⁷ Lássuk 1922. 1–2.

¹²⁸ H. Pozsár Istvánt 1911-ben községi főbíróként a Berettyóújfalui Hitelszövetkezet igazgatósági tagjává választották. Központi Értesítő 1912. 414. A berettyóújfalui Gazdakör 1922-ben választotta elnökévé. Közbirtokosság 1922. 1.

¹²⁹ H. Pozsár 1922. 3.

¹³⁰ Sáfárkodás 1922. 2–3.

¹³¹ Budapesti Hírlap 1917. 6.

¹³² József utca 1922. 3.

Utolsó szó a választás előtt címmel jelent meg Szilágyi írása a Bihari Újság május 25-i vezércikként, melyben a jelölt háláját és köszönetét fejezte ki híveinek, higgadtságát bizonyítva ígérte meg a választási győzelmet. Ugyanakkor az alkalmat megragadva kérte a szimpatizánsait, hogy „ne bízzák el magukat és ne ragadtassák el magukat”. Arra is felhívta a figyelmet az ellenzéki jelölt, hogy aki elkésik, vagy kimarad a szavazásból, az közös ügyük „árulója”. Szilágyi továbbá kihangsúlyozta, hogy „nyugalom, csend, rend és fegyelem” engedhető csak meg a nyílt szavazásnál, és külön kiemelte, hogy a reggel 7 órai kezdés és a szavazás hosszúsága okán mindenkinek gondoskodnia kell a megfelelő mennyiségű élelemről.¹³³

A választás napján, május 28-án a Bihar Népe még egy lapszámmal segíteni próbált Görgey kampányán. Berettyóújfalu híres fogásza, az Iparoskör elnöke, Kiss Antal egy tartalmas, nyílt levélben próbálta az Egységes Párt melletti kiállást népszerűsíteni az iparosok és kereskedők között. Az írás az újságban is közlésre került, ebben a szerző biztosította Szilágyit tiszteletéről, de kijelentette, hogy nem ért egyet a kisgazdapárttal történő szakításával. Egyúttal a kor ellenzékének azt róttá fel a fogász, hogy régen a Habsburgok ellen léptek fel, 1922-ben pedig a Habsburgok mellett. A szavazásról, mint a jó és a rossz közti választásról írt, sorai zárásaként, utolsó érvként azt kérte, hogy tegyenek a választók tanúbizonyságot arról, hogy jobban szeretik nemzetüket, mint önmagukat.¹³⁴

Nemcsak politikai és katonai érdemeket kérdőjelezett meg a Bihar Népe, a Bihari Újság is többször riválisának célkeresztjében állt. „A »Bihari Újság« című Szilágyi Lajos féle lapban a tények ferde és valótlan beállítása már megszokott és köztudomású. Jóformán egyetlenegy cikket sem közöl, mely ki tudná állani az objectiv bírálatot.” – fejtette ki véleményét a cikk szerzője.¹³⁵ A helyi lapok közötti vetélkedés részben a mottóra is kiterjedt, hiszen a Bihari Újság április 20-i számában a „Bihar népe csak Bihari Újságot olvas” mondattal próbálta hitelességét bizonyítani. A frappáns szlogen nem tűnt fel többet az ellenzéki lapban,¹³⁶ míg

¹³³ Utolsó szó 1922. 1.

¹³⁴ Iparosok 1922. 2–3.

¹³⁵ Sáfárkodás 1922. 2–3.

¹³⁶ Bihari Újság 1922. 3.

a Bihar Népe a „Bihar népe bihari újságot csak a Bihar Népében olvas!” rövid jelmondattal vágott vissza, ami tartósabbnak bizonyult a lap működése során.¹³⁷

A pártok és a jelöltek népszerűsítésében a plakátok és röpiratok használata sem volt szokatlan jelenség, az ilyenfajta módszerek azonban jelentős kiadást jelentettek a hirdetni kívánóknak. Ezt tette szóvá lapjában Szilágyi Lajos is április végén, felhívva a figyelmet arra, hogy az Egységes Párt ezen a területen is előnyt élvezett, hiszen a Görgey Józsefet támogató párt falragaszai nagy számban voltak megtalálhatóak a berettyóújfalui körzetben, míg az ellenzéki jelölt ekkor anyagi okokra hivatkozva magyarázta meg e téren való lemaradását.¹³⁸

A politikai célú plakátkihelyezést a sajtóról szóló 1914. évi XIV. törvénycikk szabályozta ezen a választáson, ennek fontosságára külön felhívták a vármegyei alispánok, főszolgabírók figyelmét az 56203/1922. számú belügyminiszteri körrendeletben. A törvénycikk előzetes engedélyhez kötötte a falragaszok, röpirvek, plakátok nyilvános elhelyezését, az engedély nélkül közszemlére tett hirdeteményeket a hatóságok eltávolíthatták.¹³⁹

A választás

1922. május 28-án zajlott a szavazás a berettyóújfalui választókörzet 13 településének 19 szavazókörében. Négy szavazókört alkotott a megyeszékhely, Csökmő, Pocsaj és Zsáka községek két-két szavazókörbe tartoztak, míg a körzet többi települése egy-egy szavazókört jelentett.¹⁴⁰ A választói névjegyzékben szereplők száma a szavazás napjára 9963-ra módosult, ezáltal Csonka-Bihar legnagyobb választókerülete volt a berettyóújfalui, részvételi adatokat tekintve viszont az utolsó helyen végzett a körzet vármegyei szinten. A választópolgárok 59,5%-a adott le érvényes szavazatot, azaz 5928 fő döntötte el melyik jelölté legyen a mandátum.¹⁴¹

¹³⁷ A Bihar Népe mottója az 1922. május 11-i és 1922. november 16-i száma között jelent meg rendszeresen a hirdetések között.

¹³⁸ Plakát 1922. 2. Ld. még: Plakátok tengere 1922. 2.

¹³⁹ A sajtóról szóló 1914. évi XIV t.-cz. egyes rendelkezéseinek végrehajtása. MNL HBML IV.406.b 136. d. 2769/1925.

¹⁴⁰ Az ezer választópolgárnál többel rendelkező települések esetében a szavazókörök megállapítása a belügyminiszter jogköre volt a 2.200/1922. M. E. szövege alapján. A konkrét szavazóköri kijelöléseket a 35.341/1922. B. M. tartalmazta. BK 1922. 616.

¹⁴¹ Hubai 2001. 41.

Berettyóújfalu három szavazókörében a nyílt szavazás reggel 8 órakor kezdődött, az I. szavazókör ismeretlen oknál fogva 8 óra 33 perckor nyílt meg a szavazók előtt. A választási jegyzőkönyvek nem számolnak be olyan mozzanatról, melyek a szavazást hosszabb időre félbe szakították volna, mindössze fél órára függesztették fel a voksolást a III. szavazókörben, mert a névjegyzékből hiányoztak az M és N betűvel kezdődő nevek. A szavazatszedő küldöttség elnöke visszautasíthatta azok szavazatát, akik nem szerepeltek a választói névjegyzékben, vagy nem tudták személyazonosságukat igazolni. Berettyóújfaluban ez 176 esetben történt meg. Ebből 171 személy Szilágyi Lajosra, 4 Görgey József-re kívánt volna szavazni, 1 darab szavazatot pedig értelmetlennek ítélte az elnök. A szavazóköröket az esti órákban zárták le 8 és 9 óra 40 perc között, és a jegyzőkönyvek alapján a választás nyugodt légkörben zajlott mindvégig.¹⁴²

A különböző országos lapok kiemelt figyelemmel követték a bihari eseményeket, a kivezényelt tudósítók megemlézték, hogy a községben már a kora reggeli órákban megjelentek a csendőrosztagok és a gépfegyveres katonák.¹⁴³ Ennek oka többek között, hogy Czeglédy Domokos főszolgabíró még május 25-én a kerületben zajló izgatásokra hivatkozva katonai segítséget kért Berettyóújfalu, Csökmő, Szentpéterszeg és Zsáka településekre.¹⁴⁴ A Magyar Távirati Iroda értesülései alapján a szavazás napján az ellenzéki jelölt hívei terrorizálták a kormánypárti szavazókat, akik „nem merték házaikat elhagyni, mert Szilágyi Lajos emberei azzal fenyegették meg őket, hogy házaikat rájuk gyújtják. Egyeseket meg is vertek.”¹⁴⁵ Ezzel szemben Szilágyi akképpen nyilatkozott, hogy ellene a „legféltelenebb terrort fejtették ki [...] közigazgatásilag is, az utolsó napokban már csendőrökkel”.¹⁴⁶

Görgey és az Egységes Párt emberei a helyi gőzmalomban alakították ki központjukat, míg az ellenzékiek a Bihari Újság székhelyeként is ismert Szilágyi-

¹⁴² Berettyóújfalui választási jegyzőkönyvek. MNL HBML IV.403.b 10 d. 1922. A–V.

¹⁴³ Magyarország 1922. 4. Ld. még: Győzelem 1922. 4.

¹⁴⁴ Sipos 2014. 330.

¹⁴⁵ MTI, Napi hírek, 4. kiadás. 1922. május 28.

¹⁴⁶ Magyarország 1922. 4

kúriában várták a választással kapcsolatos legfrissebb híreket.¹⁴⁷ Az aktuális helyzetjelentések mellett többek között a szavazatok visszautasításáról is értesítették az ellenzéki jelöltet, akinek bár a szavazást megelőző este feloldották internálását, erről hivatalos tájékoztatást nem kapott.¹⁴⁸ A szavazókhoz röpcédulákon jutottak el a választókerületi részeredmények, amelyek Görgey fölényes vezetését állították, és a Magyar Távirati Iroda is átvette ezen információkat.¹⁴⁹

Végeredményt tekintve, 1922-ben a berettyóújfalui választókerület mandátumát Szilágyi Lajos nyerte el, aki az érvényes szavazatok 60,4%-ával, azaz 3581 szavazattal győzedelmeskedett, Görgey József pedig mindössze 39,6%-ot, azaz 2347 szavazatot szerzett.¹⁵⁰ Berettyóújfalunagyközségben a választásra jogosultak 62,7%-a vett részt a szavazáson, és ennek az 1680 szavazatnak 69,6%-át kapta meg a helyi pártonkívüli.

A helyi sajtóorgánumok a maguk módján értékelték az eseményeket a szavazás után. A Bihari Újság több számon keresztül napirenden tartotta mind a helyi, mind az országos eredmények értékelését, a Bihar Népe ezzel szemben hamar visszatért az általános helyi témákat érintő hírlapíráshoz.

A választás győztese saját lapjában osztotta meg véleményét a szavazásról és az azt megelőző időszakról. „Hónapok éjjel-napalláttevő munkája, gyűlölködő lázas munkája, gyűlölködő, irigykedő gonosz lelkek hazudozása, sértegetése és rágalma, pénz, evés és ivás, erőszak és fenyegetés mindhiába volt: bukott a terror, győzött az igazság.” – így értékelt Szilágyi az ellenpárt alulmaradását néhány nappal a mandátumszerzést követően.¹⁵¹ Írásában a megválasztott képviselő továbbá felsorolta azokat a hazugságokat, amelyekkel személyét támadták meg, külön cikket is szánt a kiadvány Szilágyi császárbarátnak és kommunistának való megbélyegzésére, melynek konklúziója, hogy a „korteskedésnek ez az arcátlan elfajulása egymaga elég bizonyíték arra, hogy itt milyen eszközökkel harcoltak.”¹⁵²

¹⁴⁷ Uo.

¹⁴⁸ Az eset Apponyi Albert közbenjárásával oldódott meg, aki a belügyminisztert kereste fel Szilágyi szabadon bocsátása érdekében. Miskolci Napló 1922. 1.

¹⁴⁹ MTI, Napi hírek, 4. kiadás. 1922. május 28. Ld. még: Győzelem 1922. 4.

¹⁵⁰ Hubai 2001. 41.

¹⁵¹ Hiába 1922. 1.

¹⁵² Császárlabanc 1922. 3.

A Bihari Újság arra is megpróbálta felhívni a figyelmet, hogy miközben üres az államkassza, a kormánypárt milliókat költhetett el Bihar vármegyében a „népakarat kijátszására”.¹⁵³ A június 1-i címlapra nem kerülhetett más, mint a településeken elért eredmények elemzése, azonban a nyertes fél e helyen azt is hozzátette, hogy sokak szavazatát visszautasították, vagy nem jutottak el a szavazás helyszínére.¹⁵⁴

Szilágyi Lajos megválasztásáról a kormánypárti sajtótermék olvasói a helyi hírlapból nem szerezhettek tudomást, bár a június 1-i szám meglepő módon győzelemről számolt be, de nem a berettyóújfalui választókerületet illetően. „Győzött a Magyarországot egyenes úton újjáépíteni akaró keresztény nemzeti gondolat!” – adta hírül a Bihar Népe vezércikke.¹⁵⁵ Az 1922. május 28-án lezajlott választásokon összesen 141 mandátumról döntöttek, melyből 86-ot az Egységes Párt könyvelhetett el sikerként.¹⁵⁶ Országos szinten ez alapján valóban kiemelkedő győzelmet szerzett a Bihar Népe politikai tábora, de a berettyóújfalui vereség feltételezhetően kellemetlenül érintette a szerkesztőséget, ugyanis Szilágyi Lajos neve mellett Görgey József neve sem szerepel ebben az ünnepélyes hangvételi Bihar Népe számban.

Nemcsak országos, de vármegyei viszonylatban is nagy arányban szereztek mandátumot az Egységes Párt jelöltjei. A pótválasztások utáni végeredmény alapján 8 körzetből mindössze 2 helyen tudott nyerni ellenzéki induló. A Bihar Népe június 8-i számában már megjelentek a képviselőválasztási eredmények név szerint is, ebben már Szilágyi neve is szerepelhetett, mint a berettyóújfalui mandátum régi-új birtokosa.¹⁵⁷

A Bihari Újság június 8-i száma még ugyanazzal a lendülettel támadta a kormánypártot, amely a választási kampány során is jellemző volt rá. A gonoszok megcsinálhatják a mérleget című cikkben amellet érvelt a hírlapíró, hogy felesleges erőpazarlás volt Szilágyi Lajos ellen jelöltet keresnie az Egységes Pártnak,

¹⁵³ Balásházy Iván bihari főispán Bethlennek küldött táviratából kiderül, hogy május 25-ig Görgey József 200 000 koronát használt fel kampánytevékenységre. Sipos 2020. 275. Milliók 1922. 3.

¹⁵⁴ Eredmény 1922. 1.

¹⁵⁵ Győzött 1922. 1.

¹⁵⁶ Szabó 1999. 101.

¹⁵⁷ Választások 1922. 1.

hiszen a győztes képviselő értékes munkát végez az országnak. Az írás továbbá megemlítette azt is, hogy bár jelentkeztek olyanok, akik személyes ellentétből vagy bosszúból indultak volna Szilágyi ellen, de végül Gömbös Gyula felülről küldött egy ismeretlen jelöltet, és ezért „teljesen hasztalanul és teljesen reménytelenül felforgatták 13 falu nyugalmát”.¹⁵⁸ Emellett a választási jegyzőkönyvekben szereplő visszautasításokat is megjelentették kivonatosan ebben a számban a 19 szavazókörré lebontva. 469 szavazatot találtak a választási elnökök érvénytelennek, de az ellenzéki lapban kitértek arra is, hogy nagyságrendileg 3500 választásra jogosult nem jutott el a szavazás helyszínére „különböző erőszakos intézkedések, félrevezetés és erőszak” miatt.¹⁵⁹

„A sárga rózsza Biharban nyílt ki...” – értékelte a berettyóújfalui eseményeket a Világ című fővárosi napilap,¹⁶⁰ utalva a sárgarózsára, ami Szilágyi Lajos választási jelképeként szolgált. Országos viszonylatban Berettyóújfalu az ellenzéki győzelem mintaképévé lépett elő, számos újságcikk foglalkozott az eredmény megszületése után a kerület bizalmát ismét elnyerő képviselővel. A Pesti Napló munkatársa még interjút is készített a győztesrel, aki így szélesebb közönség előtt is feltárhatta milyen törvénytelenések zajlottak a szavazás során, és jótanácsokkal látta el a pótválasztások ellenzéki résztvevőit.¹⁶¹

Összegzés

1922-ben 245 mandátum sorsáról döntöttek a választók, melyből 140-et az Egyeséges Párt politikusai, 26-ot más, kormányt támogató jelöltek kaptak meg, valamint 3 közömbös pártonkívüli is bekerült a nemzetgyűlésbe. Szilágyi Lajos egyike volt annak a 76 ellenzéki képviselőnek, akik a választási rendszer egyenlőtlenségei miatt kisebb-nagyobb mértékű hátrányból indulva, de legyőzték a kedvező helyzetből induló ellenfeleket.¹⁶² A bizonyos helyeken történő nyílt szavazás újra bevezetése egyedüli példaként szolgált Európában, 195 esetben zajlott ekképpen

¹⁵⁸ Gonoszok 1922. 1.

¹⁵⁹ Böngészés 1922. 1–2.

¹⁶⁰ Sárga rózsza 1922. 5.

¹⁶¹ Kiskáté 1922. 2.

¹⁶² Szabó 1999. 104.

a voksolás, a Bethlen-féle választójogi rendelet pedig 1925-ben további korlátozásokat magába foglalva törvényerőre emelkedett.¹⁶³

A Berettyóújfaluban alkalmazott eszközök nem vezették győzelemre a központilag jelölt Görgy Józsefet és az Egységes Pártot, pedig lényegesen több erőforrást áldoztak fel, mint az ellenjelölt. Szilágyi jóval kevesebb helyen tarthatta meg beszédeit, az ő ajánlására nem utaztak a körzetbe országosan ismert politikusok, szabadságát is korlátozták. A Berettyóújfaluban született pártonkívülit már harmadjára választotta meg a kerület, nevével folyamatosan találkozhattak nemcsak a helyi lapokban, hanem a bihari közéletben is. A választási eredményekkel a Bethlen István által vezetett kormánypárt célja az volt, hogy nagy támogatottságot mutassanak fel, melyen keresztül megerősíthették legitimitációjukat.¹⁶⁴ Ennek érdekében a mandátumszerzés módszereinek széles skáláját bemutatták, ám ezek regionálisan eltértek. Általánosan elmondható, hogy a közigazgatás is szándékosan akadályozta az ellenzéki politikusok működését¹⁶⁵, valamint számos megyében lecseréltek az apparátus embereit a választásokra készülve a kormánypárt híveire. Akadtak azonban olyan választókerületek, ahol még durvább metódust alkalmaztak, például a korábban említésre került, szomszédos derecskei körzetben, ahol a lezajlott választási kampány és szavazás botrányokkal teli időszakában erőszakos kortesnótákkal éltették a kormánypárti jelöltet, házkutatásokat tartottak, a lovasságot is bevetették, ez viszont meghozta a sikert Zsilinszky Endrének.¹⁶⁶

Ahogy az bemutatásra került, a két orgánus különböző módon segítette saját jelöltjét, más szempontok szerint állították hadrendbe újságírói eszköztárukat. A Bihari Újság és minden bizonnyal maga Szilágyi Lajos is inkább magát az Egységes Pártot tekintette ellenfélnek, nem annak kirendelt jelöltjét. A Bihar Népeinek egyszerre kellett magasba emelnie Görgy Józsefet, és alkalmatlannak mutatni Szilágyit. Mindkét kiadványban fajsúlyosabb a propaganda, mint a tájékoztatás és a hiteles beszámoló, a cél pedig szentesíthette ezt az eszközt.

¹⁶³ Püski 2010. 100.

¹⁶⁴ Ignác 2016. 58.

¹⁶⁵ Ignác 2016. 73–74.

¹⁶⁶ Bartha 2020. 117–125.

A bihari megyeszékhely abból a szempontból mindenképpen szerencsésnek tekinthető, hogy az újságkínálat lefedte mindkét jelölt politikai háttérét és táborát, hiszen míg a fővárosban megszokott volt a bőséges választék, addig a kisebb településeken általában csak a kormánypárt által fenntartott sajtótermékek jelentek meg. Bár annak ellenére, hogy a berettyóújfalui mandátumot 1922-ben ismételten Szilágyi Lajos szerezte meg, a lapok közötti versenyt a vele szemben álló Bihar Népe nyerte meg, ami a Bihari Újság megszűnését követően még három évig meg tudott jelenni. A harcos hangvétel ugyan látszólag békére lelt, de célkeresztjében továbbra is Szilágyi Lajos politikája állt.

Források és irodalom

Kéziratos források

Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára, Debrecen (MNL HBML)

IV.403.b Bihar Vármegye Törvényhatósági Bizottsága Központi választmányának iratai.

IV.406.b Bihar vármegye alispánjának iratai. Közigazgatási iratok.

IV.465.h Bihar vármegye református egyházi anyakönyvi másodpéldányainak gyűjteménye (1826–1895). Berettyóújfalu (1837–1894)

Nyomtatott források

BK 1914

Belügyi Közlöny, 19. (1914), 15. 1914. március 31.

BK 1922

Belügyi Közlöny, 27. (1922), 11–24.

MSK Ús. 69. k.

Az 1920. évi népszámlálás. Első rész. A népesség főbb demográfiai adatai községek és népesebb puszták, telepek szerint. Bp. 1923. (Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 69.)

MTI, Napi hírek

Magyar Távirati Iroda, Napi tudósítások 1920–1944. 1922. május

Nemzetgyűlési Napló 1920–1922

Az 1920. február 16-ára összehívott nemzetgyűlés nyomtatványai. Napló. IV–XVII. kötet. Bp., 1920–1922.

Nemzetgyűlési Napló 1922–1926

Az 1922. június 16-ára összehívott nemzetgyűlés nyomtatványai. Napló. XVI. kötet. Bp. 1923.

Statisztikai Közlöny 1926

A M. Kir. kormány 1919–1922. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv. Bp. 1926.

Szakirodalom

Bagdi 2021.

Bagdi László: „A világ közepe” – Berettyóújfalu vármegyeszékhellyé alakulása 1920–1928. In.: A Bihari Múzeum Évkönyve XXVI. Szerk. Sándor Mária. Berettyóújfalu, (2021). 7–52.

Bagdi – Török 2021.

Bagdi László – Török Péter: „Hazádnak rendületlenül”... Egy korszakos közszolga ünnepi beszédének margójára. In.: A Bihari Múzeum Évkönyve XXVI. Szerk. Sándor Mária. Berettyóújfalu, (2021). 53–78.

Bagossyné 2018.

Bagossyné Körtvélyesi Mária: Dr. Barcsay László családjának története. In.: A Bihari Múzeum Évkönyve XXIII. Szerk. Sándor Mária. Berettyóújfalu, (2018). 9–29.

Bakó 2001.

Bakó Endre: Írók, költők Újfalu vonzásában. Berettyóújfalu, 2001. (Bihari füzetek 11.)

Bakó 2006.

Bakó Endre: Néhány dokumentum Nadányi Zoltán közszerepléséhez. In.: A Bihari Múzeum évkönyve X–XI. Szerk.: Kállai Irén. Berettyóújfalú, (2006). 117–126.

Bartha 2010.

Bartha Ákos: Berettyóújfalú sajtóéletének szépirodalmi értékei 1920 előtt. In.: Bihari Diéta VI–VII. Szerk. Kolozsvári István – Török Péter. Berettyóújfalú, 2010. 145–159.

Bartha 2011.

Bartha Ákos: Élet Berettyóújfaluban a dualizmustól a rendszerváltozásig. In.: Berettyóújfalú az újkőkortól napjainkig. Szerk. Kállai Irén. Berettyóújfalú, 2011. 50–78.

Bartha 2019.

Bartha Ákos: Bajcsy-Zsilinszky Endre. Életút és utóélet. Bp. 2019.

Dósa 1972.

Dósa Rudolfné: A MOVE. Egy jellegzetes magyar fasiszta szervezet 1918–1944. Bp. 1972.

Dékány 1938.

Dékány István: A sajtó szerepe természetes és mesterséges közvélemény alakításában. A Sajtó, 12. (1938) 3–4. 1–19.

Dúró 2014.

Dúró Ferenc: „Faluváros”, avagy Berettyóújfalú kortárs percepciója a XX. század első felében. In.: A Bihari Múzeum Évkönyve XVII–XIX. Szerk. Sándor Mária. Berettyóújfalú, 2014. 51–69.

Gyáni 2006.

Gyáni Gábor: Sajtótörténet a társadalomtörténész szempontjából. Médiakutató, 7. (2006) 1. 189–196.

Gyöngyösi 1996.

Gyöngyösi László: A „maradék” Biharország fővárosa: Berettyóújfalú. Tér és Társadalom, 10. (1996) 2–3. 77–90.

Hollósi 2015.

Hollósi Gábor: Országgyűlési választási rendszer és választójog a Horthy-kori Magyarországon. Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás: a Nemzeti Közszolgálati Egyetem közigazgatás-tudományi szakmai folyóirata, 3. (2015) 1. 115–133.

Hubai 2001.

Hubai László: Magyarország XX. századi választási atlasza, 1920–2000. II. kötet. Bp. 2001.

Ignác 2016.

Ignác Károly: Korlátozás és ellenőrzés – választási kampányok a Horthy-korban. In.: Parlamenti választási kampányok Magyarországon. Szerk. Feitl István. Bp. 2016. 57–76.

Ignác 2020.

Ignác Károly: A köztér mint politikai csatatér. Az utca szerepe a választási kampányokban Budapesten, 1920–1939. In.: Urbs: Magyar Várostörténeti Évkönyv XIV. 2020. 143–169.

Kemény 1942

Kemény György: Magyarország időszaki sajtója 1911-től 1920-ig. I. kötet. 1942. https://mek.oszk.hu/11700/11792/pdf/11792_1.pdf
(utolsó letöltés: 2022. 07. 13.)

Kilián 1981.

Kilián István: Adatok Berettyóújfalu közoktatás-, könyvtár- és sajtótörténetéhez. In.: Berettyóújfalu története. Szerk. Varga Gyula. Berettyóújfalu, 1981. 339–379.

Kocsis 1999.

Kocsis Csaba: Berettyóújfalu híres nyomdája. Berettyóújfalu, 1999.
(Bihari füzetek 5.)

Korompainé 1973.

Korompainé Szalacsi Rácz Mária: Hajdú-Bihar megye sajtóbibliográfiája 1843–1970. Debrecen, 1973.

Köpfler 2018.

Köpfler Balázs: Friedrich István és az 1922-es választójogi rendelet. Közép-Európai Közlemények 11. (2018) 4. 101–123.

Kovács 2009.

Kovács Tamás: Az ellenforradalmi rendszer politikai rendészetének genezise 1919–1921. Múltunk – politikatörténeti folyóirat, 54. (2009) 2. 64–92.

L. Nagy 1980.

L. Nagy Zsuzsa: Bethlen liberális ellenzéke. A liberális polgári pártok 1919–1931. Bp., 1980.

Lengyel – Vidor 1931.

Magyar Országgyűlési Almanach 1931–1936. Ötszáz magyar élet. Szerk. Lengyel László–Vidor Gyula. Bp., 1931.

Nesher 2001.

Berettyóújfalu és környéke zsidóságának emlékkönyve. Szerk. Nesher Dávid – Gerő Zsuzsa. Haifa, 2001.

Nyakas 1981.

Nyakas Miklós: Berettyóújfalu politikai és társadalmi élete a polgári korszakban. In.: Berettyóújfalu története. Szerk. Varga Gyula. Berettyóújfalu, 1981. 299–321.

Paál 2014.

Előszó. In.: A sajtó kultúráközvetítő szerepe 1867–1945. Tanulmányok. Szerk. Paál Vince. 7–8.

Paksy 2010.

Paksy Zoltán: Választások Bethlen módra – 1922. In.: Parlamenti választások Magyarországon 1920–1998. Szerk. Földes György–Hubai László. Bp., 2010. 83–109.

Püski 2010.

Püski Levente: A Horthy-korszak, 1920–1941. Bp. 2010.

Püski 2019.

Püski Levente: Végjáték és kezdet. Az első nemzetgyűlés pártstruktúrája 1922 első felében. Századok, 153. (2019) 2. 379–401.

Sándor – Török 2011.

Sándor Mária–Török Péter: Adatok Berettyóújfalu két világháború közötti infrastrukturális fejlődéséhez. In.: Bihar vármegye a múlt időben/Comitatul Bihor in timpul trecator. Szerk. Varjasi Imre. Debrecen, 2011. 53–74.

Sipos 2011.

Sipos Balázs: Sajtó és hatalom a Horthy-korszakban. Bp. 2011.

Sipos 2014.

Sipos József: Bethlen, Nagyatádi és Gömbös tiszántúli 1922. májusi választási körútja és annak eredményei. In.: A nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve 56. Szerk. Istvánovits Eszter. Nyíregyháza, 2014. 303–333.

Sipos 2020.

Sipos József: A bethleni kétharmad. A Kisgazdapárt kormányzópárttá bővítése és az 1922-es választások. Szeged, 2020.

Szabó 1999.

Szabó Ágnes: A konszolidáció kezdete – 1922. In.: Parlamenti választások Magyarországon 1920–1998. Szerk. Földes György–Hubai László. Bp. 85–104.

Személyi Adattár 1938.

Bihar vármegye. (Magyar Városok és Vármegyék Monografiája XXV.) II. rész. Szerk. Nadányi Zoltán. Bp. 1938.

Szűts-Novák 2020.

Szűts-Novák Rita: Vass Jenő népművelési törekvései a dualizmus kori (1870–1883) Berettyóújfalun a korabeli sajtó tükrében. In.: Korunk, III. folyam, (2020) 31. 84–93.

Török 2008.

Török Péter: Két életrajz Gulyás Pál gyűjteményéből – Bölöni Bakó Zoltán, Brózik Dezső. Rálátás. Zsákai helytörténeti – honismereti, kulturális tájékoztató. 9. (2008) 4. (negyedik negyedév). 28–33.

Vida 2011.

Magyarországi politikai pártok lexikona (1846–2010) I. kötet. Parlamenti választásokon jelöltet állító pártok. Szerk. Vida István. Bp. 2011.

Vonyó 2018.

Vonyó József: Gömbös Gyula és a hatalom. Egy politikussá lett katonatiszt. Pécs, 2018.

Sajtóforrások

44 beszéd 1922.

Szilágyi Lajos 44 parlamenti beszéde. Bihari Újság, 3. (1922), 18. 1922. május 4. 2.

A Bihari Újság 1921.

A Bihari Újság és a vármegye. Bihari Újság, 2. (1921), 52. 1921. december 29. 3.

Áthelyezés 1922.

Karácsony Jenő áthelyezése. Bihari Újság, 3. (1922), 49. 1922. december 7. 2.

Barátainkhoz 1923.

Barátainkhoz. Bihari Újság, 4. (1923), 39. 1923. szeptember 27. 2.

Berettyóújfalui választókerület 1922.

A berettyóújfalui választókerület lakosságához! Bihar Népe, 2. (1922), 25.
1922. május 25. 1–3.

Berky 1922.

Berky Gyula volt sarkadi képviselő a berettyóújfalusi kerületben. Bihar Népe, 2.
(1922), 23. 1922. május 18. 1–2.

Beszámoló 1922.

Dr Szilágyi Lajos beszámolója. Bihari Újság, 3. (1922), 10. 1922. március 9. 1.

Beszámoló körút 1922.

Képviselői beszámoló körút. Bihari Újság, 3. (1922), 12. 1922. március 23. 3.

Bethlen 1922.

Gróf Bethlen István miniszterelnök, nagyatádi Szabó István és Gömbös Gyula
Berettyóújfaluban. Bihar Népe, 2. (1922), 21. 1922. május 11. 1.

Bihar népe 1921.

Bihar népe. Bihar Népe, 1. (1921), 1. 1921. október 20. 1.

Bihari Újság 1922.

Bihari Újság, 3. (1922), 16. 1922. április 20. 3.

Biharvármegye 1922.

Biharvármegye Hivatalos Lapja, 1./20. (1922), 1. 1922. január 5. 1.

Bölony 1936.

Dr. Bölony Andor halála. Bihar, 10. (1936), 16. 1936. április 16. 2.

Böngészés 1922.

Böngészés a visszautasított szavazók névjegyzékében. Bihari Újság, 3. (1922),
23. 1922. június 8. 1–2.

Budapesti Hírlap 1917.

Budapesti Hírlap, 37. (1917), 233. 1917. szeptember 19. 6.

Császárlabanc 1922.

Császárlabanc és kommunista. Bihari Újság, 3. (1922), 22. 1922. június 1. 3.

Eljárás 1922.

Bűnvádi eljárás Szilágyi Lajos ellen. Bihar Népe, 2. (1922), 26.
1922. március 28. 2.

Eredmény 1922.

A választás eredménye számjegyekben. Bihari Újság, 3. (1922), 22.

1922. június 1. 1.

Észrevételek 1922.

Észrevételek Szilágyi Lajos úgynevezett programbeszédéhez. Bihar Népe, 2.

(1922), 24. 1922. május 21. 1–2.

Fajvédelem 1923.

Fajvédelem. Bihar Népe, 3. (1923), 31. 1923. augusztus 9. 1.

Fejléc 1922.

Lapunk fejlécének változása. Bihar Népe, 2. (1922), 9. 1922. március 2. 3.

Felhívás 1922.

Felhívás a b.-ujfalui választókerület választópolgáraihoz! Bihari Újság, 3. (1922),

8. 1922. február 23. 1.

Gonoszok 1922.

A gonoszok megcsinálhatják a mérleget. Bihari Újság, 3. (1922), 23.

1922. június 8. 1.

Gömbös 1922.

Gömbös Gyula látogatása az iparosok körében. Bihar Népe, 2. (1922), 22.

1922. május 14. 2.

Görgey 1922.

Görgey József Berettyóújfaluban. Bihar Népe, 2. (1922), 18. 1922. április 27. 1.

Görgey körútja 1922.

Görgey József körútja kerületében. Bihar Népe, 2. (1922), 23. 1922. május 18. 1.

Győzelem 1922.

Szilágyi Lajos nagy győzelme Berettyóújfalun. Az Est, 13. (1922), 121.

1922. május 30. 4.

Győzött 1922.

Győzött. Bihar Népe, 2. (1922) 27. 1922. június 1. 1.

H. Pozsár 1922.

H. Pozsár István Szilágyi Lajosról. Bihari Újság, 3. (1922), 19. 1922. május 11. 3.

Hiába 1922.

Hiába volt minden. Bihari Újság, 3. (1922), 22. 1922. június 1. 1.

Hírek 1921.

Hírek. Előfizetési felhívás! Bihar Népe, 1. (1921), 1. 1921. október 20. 2.

Hírek 1922.

Hírek. Bihar Népe, 2. (1922), 20. 1922. május 7. 3.

Iparosok 1922.

A berettyóújfalui Iparosok és Kereskedők társadalmához! Bihar Népe, 2. (1922), 26. 1922. május 28. 2–3.

Izenet 1922.

Izenet. Bihar Népe, 2. (1922), 45. 1922. október 5. 1.

Jelölés 1922.

Szilágyi Lajos jelölése. Bihari Újság, 3. (1922), 14. 1922. április 6. 3.

Jogfosztás 1922.

Egykor és most. Az eddig példátlan jogfosztás. Bihari Újság, 3. (1922), 13. 1922. március 30. 3.

József utca 1922.

A József-utcai front hőse. Bihar Népe, 2. (1922), 21. 1922. május 11. 3.

Jövő 1922.

Rendőri felügyelet alatt az ellenzéki vezérek. Jövő, 2. (1922), 70. 1922. március 23. 4.

Karácsony 1922.

A nap, a vaj és Karácsony Jenő. Bihari Újság, 3. (1922), 39. 1922. szeptember 28. 4.

Képviselői beszámoló 1922.

Képviselői beszámoló. Bihari Újság, 3. (1922), 11. 1922. március 16. 2.

Képviselőjelöltünk 1922.

Nemzeti képviselőjelöltünk: Görgey József. Bihar Népe, 2. (1922), 18. 1922. április 27. 2.

Képviselőválasztási 1922.

Képviselőválasztási mozgalmak. Bihari Újság, 3. (1922), 8. 1922. február 23. 1.

Kié a Bihari Újság 1921.

Kié a Bihari Újság? Bihari Újság, 2. (1921), 36. 1921. szeptember 8. 3.

Kimutatás 1922.

Kimutatás. Bihari Újság, 3. (1922), 12. 1922. március 23. 2.

Kiskáté 1922.

Választási kiskáté ellenzéki képviselőjelöltek számára, elmondja: Szilágyi Lajos. Pesti Napló, 73. (1922), 122. 1922. május 31. 2.

Kitiltás 1922.

Szilágyi Lajost kitiltották kerületének községeiből. Az Est, 13. (1922), 116. 1922. május 23. 4.

Körúton 1922.

Beszámoló körúton. Bihari Újság, 3. (1922), 14. 1922. április 6. 3.

Közbirtokosság 1922.

Közbirtokosság Berettyóújfaluban. Bihar Népe, 2. (1922), 16. 1922. május 18. 1.

Központi Értesítő 1912.

Központi Értesítő, 37. (1912/1), 16. 1912. február 25. 414.

Központi Értesítő 1924.

Központi Értesítő, 49. (1924), 1. félev 14. 1924. április 3. 537

Küldöttségünk 1922.

Küldöttségünk Budapesten. Bihar Népe, 2. (1922), 17. 1922. április 20. 1.

Lássuk 1922.

Lássuk csak ki is az a Szilágyi Lajos? Bihari Újság, 3. (1922), 19. 1922. május 11. 1–2.

Lelkiismeretlen 1922.

Lelkiismeretlen gonoszság. Bihari Újság, 3. (1922), 9. 1922. március 2. 2.

Magunkról 1923.

Magunkról. Bihar Népe, 3. (1923), 1. 1923. január 18. 1

Magyarország 1922.

Hogyan győzött Szilágyi Lajos? Magyarország, 29. (1922), 121. 1922. május 30. 4.

Mayer 1922.

Mayer János miniszter Görgey József és Berky Gyula kerületében. Bihar Népe, 2. (1922), 24. 1922. május 21. 3.

Megfigyelés 1922.

Aki engem megfigyeltet. Bihari Újság, 3. (1922), 13. 1922. március 30. 1.

Milliók 1922.

Milliókat költöttek el. Bihari Újság, 3. (1922), 22. 1922. június 1. 3.

Ministerelnök 1922.

Ministerelnök Újfaluban. Bihari Újság, 3. (1922), 19. 1922. május 11. 1.

Miskolczi Napló 1922.

Miskolczi Napló, 22. (1922), 119. 1922. május 27. 1.

Mozgalmak 1922.

Választási mozgalmak. Bihar Népe, 2. (1922), 11. 1922. március 16. 2.

Munkás 1922.

A jogvédő liga tiltakozása a belügyminiszteri titkos rendelet ellen. Munkás, 2. (1922), 70. 1922. március 25. 2.

Nagyatádi 1922.

Nagyatádi Szabó István nyílt levele. Bihar Népe, 2. (1922), 17.
1922. április 20. 1–2.

Népgyűlések 1922.

Betiltott népgyűlések. Bihari Újság, 3. (1922), 19. 1922. május 11. 1.

Nyílttér 1922.

Nyílttér. Nyilatkozat. Bihar Népe, 2. (1922), 48. 1922. október 2. 3.

Nyomdász-évkönyv 1923.

Nyomdász-évkönyv és úti kalauz 1920–1923, 22–23. (1923) 78.

Olvasóinkhoz 1922.

Olvasóinkhoz! Bihar Népe, 2. (1922), 49. 1922. november 2. 1.

Passzivitás 1922.

Ujból kísért a passzivitás gondolata. Világ, 13. (1922), 81. 1922. április 8. 1.

Plakát 1922.

Plakát a nemzethez. Bihari Újság, 3. (1922), 11. 1922. március 16.

Plakátok tengere 1922.

Plakátok tengere. Bihari Újság, 3. (1922), 16. 1922. április 26. 2.

Politika 1922.

A politika eseményei Berettyóújfaluban. Bihari Újság, 3. (1922), 21.
1922. május 25. 3.

Programbeszéd 1922.

Görgey programbeszéde Berettyóújfaluban. Bihar Népe, 2. (1922), 26.
1922. május 28. 1.

Reggeli Hírlap 1922.

A kormány taktikája akadályozza az ellenzéki agitációt. Reggeli Hírlap, 31.
(1922), 54. 1922. március 7. 2.

Sáfárkodás 1922.

Szilágyi Lajos sáfárkodása. Bihar Népe, 2. (1922), 23. 1922. május 18. 2–3.

Sárga rózsa 1922.

Sárga rózsa. Világ, 13. (1922), 126. 1922. június 4. 5.

Szalmaszál 1922.

A szalmaszál után kapkodnak. Bihari Újság, 3. (1922), 14. 1922. április 6. 3.

Szilágyi körútja 1922.

Dr Szilágyi Lajos körútja. Bihari Újság, 3. (1922), 21. 1922. május 25. 2.

Szózat 1922.

Az ál-martirok. Szózat, 4. (1922), 68. 1922. március 23. 4.

Uj Nemzedék 1922.

Három vagy öt lajstromos kerület lesz Budapesten. Uj Nemzedék, 4. (1922), 54.
1922. március 7. 2.

Utolsó hét 1922.

Az utolsó hét eseményei. Bihari Újság, 3. (1922), 21. 1922. május 25. 2.

Utolsó szó 1922.

Utolsó szó a választás előtt. Bihari Újság, 3. (1922), 21. 1922. május 25. 1.

Választási 1922.

Választási mozgalmak. Világ, 13. (1922), 52. 1922. március 4. 2.

Választások 1922.

A képviselő választások. Bihar Népe, 2. (1922), 28. 1922. június 8. 1.

Választóinak 1922.

Biharvármegye választóinak. Bihar Népe, 2. (1922), 17. 1922. április 20. 2.

Választókerületek 1922.

A választókerületek új beosztása. Bihari Újság, 3. (1922), 10. 1922. március 9. 1.

Vigyázzunk 1922.

Vigyázzunk a pártunk közé furakodó idegenekre. Bihari Újság, 3. (1922), 21.
1922. május 25. 2.

Záróbeszéd 1922.

Dr Szilágyi Lajos záróbeszéde Újfaluban. Bihari Újság, 3. (1922), 21.
1922. május 25. 3.

Zászló 1922.

A Keresztény-Keresztyén Kisgazda, Földmíves és Polgári párt zászlóbontása
Csonka Biharban gyében. Bihar Népe 2. (1922), 20. 1922. május 7. 1–2.

Zászlóbontás 1922.

Zászlóbontás. Bihar Népe, 2. (1922), 9. 1922. március 2. 2.

Addendum to the history of press and elections of Berettyóújfalu – The 1922 Berettyóújfalu election

The study presents the 1922 election events of the Berettyóújfalu constituency, and highlights press as a means of persuading voters. Both newspapers of Berettyóújfalu, “Bihari Újság” and “Bihar Népe” were committed to a candidate. The candidates were Lajos Szilágyi representing the local opposition and József Görgey from the governing party; the contest for the office was followed even by the national press during the campaign. There were several violations across the country during the 1922 election due to the reintroduction of open voting, and also the government made inequalities possible at the administrative level. Constituencies were changed by an order resulting that one settlement was excluded from the Berettyóújfalu constituency compared to the 1920 election.